

DE BON TREMP

DRAMA EN TRES ACTES

DE BON TREMP

Digitized by the Internet Archive
in 2012 with funding from
University of North Carolina at Chapel Hill

Manel Folch y Torres

De Bon Tremp

DRAMA EN TRES ACTES

ESTRENAT AL TEATRE CATALÁ INSTALAT AL DE
ROMEA LA VETLLA DEL 14 DE FEBRER DE 1905

(Segona edició)

Aquesta obra es propietat del seu autor, y ningú sense'l seu permís podrà reimprimirla ni traduir-la.

La «Sociedad de Autores Españoles» está encarregada de cobrar els drets de representació.

Queda fet el dipòsit que la llei senyala.

BARTOMEU BAXARIAS - EDITOR
Alt de Sant Pere, nùm. 17, interior
BARCELONA - 1911

A la memoria del meu pare

612215

PERSONATGES

MADRONETA.—Noya de poble, 20 anys, bona xicoteta, quelcom instruïda y de disposicions naturals; carinyosa ab tothom y vehement en els seus afectes. Vestit senzill, emperó lo menys apagesat possible.

CISCA.—Pagesa, 45 anys, prematurament envellida. Tota cor. Afectuosament respectuosa ab el seu marit, bregada en les penes. Vesteix fosca, y calsa sabates de columbriana.

MIONA.—Pageseta de 18 anys, alegre, ingénua. Gens de malícia. Sensible a les penes dels altres. Gipó y faldilla foscos. Mocador virolat al coll.

JAUME.—Jutje de pau del poble, descendent d'una dinastia de jutjes, 50 anys passats. Conciencia inflexible y recta; autoritari y sever. És naturalment sensible, mes sab subordinar tots els afectes a la seva voluntat y a lo que creu dever. Zelós del seu càrrech y del seu nom, fins a la exageració. Vesteix de vellut

ab certa distinció, camisa planxada ab coll girat y corbatí negre; sabates. Durant els dos primers actes anirà en màneges de camisa.

RAFEL.—L'hereu, 28 anys. Ab maneres més de ciutat que de poble, encara que pinxejant un pèl. Més viciós per exaltació de temperament que per depravació de cor. Conserva'l sentit moral y el sentiment de la dignitat. Vesteix trajo d'americana de color no molt clar, ensenyant un dit la faixa per sota l'hermilla; corbata virolada, un mocador vermell de seda a la butxaqueta de l'americana. Barret tou.

MOSSEN ANGEL.—Rector del poble, 55 anys. Ni es l'apóstol que sermona, ni'l doctor que dogmatisa, ni'l místich que s'extasia. És sencillament un bon sacerdot imposit dels devers del seu sagrat ministeri y un home de cor que s'interessa y pren part en les penes dels seus feligresos. Vesteix sotana y lloba. Res de manteu, ni teula, ni sabates ab civella. Al cap un casquet negre ab aplicacions morades. En els dos primers actes portarà parassol.

DESTRUIT.—Mosso distingit, 25 anys, fatxender, superbiós, d'ànima coquina y de cor abonat pera totes les baixes passions. Calses y hermilla de pana, camisa de color, corbata llampana, gorra, espardenyes de betes. Rellotje a la butxaca ab cadena groixuda.

PÓ.—Home de confiança de la casa, 53 anys. Avarient, de poch esperit, esclau de la voluntat del seu fill. Vesteix calses y hermilla de pana negra. Al entrar en escena, al segón acte, va cobert ab una payola.

QUELÓ.—Mosso, 23 anys, enjogassat, xerraire, emperò bon xicot. Calses de pana, y cos de camisa. Al primer acte payola.

NANDO.—Mosso, 45 anys, reposat, emperò gens sorrut. Vesteix com l'anterior ab lleugeres variacions.

Bremadors, bremadores, trepitjadors, trepitjadores.

REPARTIMENT

<i>Madroneta</i>	D. ^a Concepció Llorente.
<i>Cisca</i>	» María Morera.
<i>Miona</i>	» Carme Jarque.
<i>Jaume</i>	D. Miquel Rojas.
<i>Rafel</i>	» August Barbosa.
<i>Mossén Angel</i>	» Joaquím Viñas.
<i>Destruit</i>	» Pere Codina,
<i>Pó</i>	» Jaume virgili.
<i>Queló</i>	» Joan Doménech.
<i>Nando</i>	» Cassimir Ros.

Bremadors, Bremadores; trepitjadors, trepitjadors.

Direcció escènica: D. MIQUEL ROJAS

Lloch de l'acció: una masía de la montanya catalana. — Epoca actual.

Punt de vista: el del director.

ACTE PRIMER

DECORACIÓ

· Porxo d'una masía. Al fons porta d'entrada, oberta a la tanca que limita l'escena per aquell cantò. A la dreta, primer terme, arbres; según terme, un cobert de volta d'obra, o sigui el porxo propiament dit. Sota'l cobert, una porta que's suposa que dona al cup. A la esquerra, primer terme, porta principal d'entrada a la masía; més cap a según terme, un emparrat sota'l que hi haurà una taula de menjar y banchs. Escampats per la escena, portadores, samalers, coves y demás utensilis propis pera la brema. És a mitg matí d'un día de Setembre.

ESCENA PRIMERA

QUELÓ, NANDO

Venen de la dretra, primer terme, traginant una portadora curulla de raims. Abans d'aparèixer se sent a Queló que canta.

Queló. (*De dintre.*)

Es igual que la garnatxa
la prenda del meu amor:
bresqueta de mel als llavis
y foch a dintre del cor.

Surten a la escena.

Nando. May calles!

Queló. (*Aturantse tots dos y deixant la portadora a terra.*) Que no us agrada?

Nando. Tot el sant día ab la mateixa cansó; ni que fos la del enfadós.

Queló. Veureu, es alló que diuen: qui canta...

Nando. Els seus mals espanta; sinó que tu...

Queló. Què voleu dir?

Nando. Que mentres no hakis d'espantar altres cabories que les que ara t'amohinen...

Queló. Parleu pel festeig ab la Miona?

Nando. Tu diràs.

Queló. Donchs encara que us en rigueu; això 'm té forsa enquirerat.

Nando. Oh, ja's veu, ja.

Queló. Si que me'n hi té; perque es lo que

jo'm dich: tu li has posat afició a n'aquesta mossa y ella te n'ha posat a tu, y com que ella es aquí a jornal per mentres duri la brema—com vos mateix—y la brema gairebé ja la tenim enllestida, ella se'n tornarà al seu poble y ja no'ns podrem veure més.

Nando. Gran mall! Fesla demanar y càsathi.

Queló. Oh, ja ho dieu vos.

Nando. Què? Et fa *frenta*? Jo també m'ho pensava que me'n faria quan me varen apariar ab aquella—que Deu la perdó—però ja veuràs com no es més que un «ay».

Queló. No, si ja m'ho penso; casarse si que... Després deuen venir les empentes.

Nando. Salut y feyna hi hagi y ganes de treballar.

Queló. Però ¡mireus que es taleya la que li tinch!

Nando. Y es d'aquí que us coneixeu?

Queló. No us ho deya? Va venir de Vallfonda ab altres mosses; allí no n'hi ha de feyna de bremar; com que la filoxera s'ha cuidat de passarne vía del raïms y dels ceps y tot.

Nando. Si, lo que es per aquells indrets...

Queló. Donchs ja veureu que era que bremàvem a l'altra banda de camí, y la Miona—jo no ho sabia encara que's digués Miona—m'anava bon tros devant tallant raïms y omplintsen el cullitó ab una pressal... Jo prou feya pera aconseguirla; si, prou... Com que ella no se'n havia adonat de mi, jo que allavors, passant entre la pampolada, gairebé arrossegantme, me li poso al bell detràs, sense fer remor, y la entrebanco ab una redolta.

Nando. Y ella?

Queló. De primer no'n va fer cabal ¡pensantse

que s'havia embolicat la beta de la espar-
denya ab les sarments y ¡vinga espolsar el
peu!—Jo'm partia de riure!—Ella llavors
que se'n adona, es gira d'una revolada y
jem va plantar un revés!... Quin revés,
Nando!

Nando. Era ben teu.

Quelo. Ben net que ho eral Per això no li
vaig tornar.

Nando. ¿Hauries pegat a una dòna?

Quelo. ¿No us dich que no?... Bé, per això
vaig conèixer que no volia ventàrmel tant
fort el revés. Veyeu, sinó, quan me vaig
fer enllà ab la mà a la cara que'm fiblava
més que si m'hi hagués picat una vespa,
ella's va acostar a mi tota moixa, pregun-
tantme si m'havia fet mal. Me va fer llàsti-
ma y li vaig dir que no; ella'm va contestar
que sí que me'n havia fet; jo que no y ella
torna que sí, d'alló més cremada, que fins
volia ventàrmel un altre de revés, y ja te-
nia'l bras enlaire y tot, sino que jo vaig aga-
farli y's va clavar a riure com una boja. Y,
mireus; d'allavors ensà que festejem. ¿Oy
que es bonich?

Nando. Veus? donchs a mi m'hauria fet poca
gracia.

Quelo. ¿Per lo del revés? ¡Uy! Ja no sé quants
n'he rebut d'ensà d'aquell dia, però no sé
que ho fa, que dels d'ara no me'n sento.

Nando. ¡Ay jo't toch de Queló!

Quelo. Y, mireus, l'endemà ja vàrem bremar
de costat, y l'altre dia, y l'altre, fins que
aquet rondinaire de Pó...

ESCENA II

QUELÓ, NANDO, *més PÓ*

L'últim, de la casa, esquerra,
primer terme, un xich abans
de que acabi de parlar en
Queló.

Po. (*Agafant un samaler dels que hi ha per la escena.*) Aquet rondinaire de Pó lo que farà es trencarte les cames d'un cop de samaler.

Quelo. Donchs ja que ho heu sentit no m'en amago, vaja; que vareu ser vos el qui va posar a la Miona de trepitjadora perque no 'ns estèssim junts a la vinya.

Po. Y net, que si; tant si't plau com si no que vaig ferho. Com que xerrant, xerrant, hauriau deixat rovellar la falsó tant tu com ella, que ja es una pessa, ja.

Quelo. Si, però ja ho sé ara qui vos la va innovar la noticia, y cregueu que no me la durà al molí l'espieta del vostre xicot.

Po. Tu't guardaràs prou...

Nando. Son joves, Pó.

Pó. Joves, joves... Veyeu si ara no fa més bona feyna aquet brètol.

Quelo. Ab això si—¡vatú!—que us hi heu sortit ab la vostra, que ab la taleya que tinch de veure aquesta mozza, només penso que ab omplir ben aviat les portadores pera durles aquí ab el carro y fer petar la xerrada ab ella.

Nando. ¡Bé es prou aixerit!

Po. Si, y lo que guanyes a la vinya ho perts al cup. Ja us arreglaré jo a tots dos.

Quelo. Es que veureu, ella...

Po. Au a dins, y aviseu als altres que ja son deu hores..

Nando. ¿No l'hem d'abocar al tramoster aquesta samalada?

Po. Si, però que la guardin pera la trepitjada de després.

Nando. Somhi, Queló.

Quelo. (*Cantant.*)

Es igual que la garnatxa
la prenda del meu amor...

Desapareixen pel cup, dreta,
segón terme.

ESCENA III

PÓ, més MADRONETA

Madroneta ve de la casa, esquerra, primer terme, portant un munt de plats y un porró plé de ví.

Madroneta. ¡Pó, cuyteu, cuyteu que'm rellisquen els plats!

Po. (*Agafant els plats y deixantlos assobre la taula.*) Quines dones!

Madroneta. ¡Ay, ay, que'm relliscaven!

Se posa a parar taula.

Po. Haguessis fet altre camí pel porró. Tot es la mandra.

Madroneta. ¿Jo mandrosa?

Po. Ja t'has enfadat.

Madroneta. Com que sempre rondineu. Y, després, pel que us té que m'enfadi o no m'enfadi.

Po. ¿Veus? Donchs t'erres.

Madroneta. Y la gent, que no vé?

Po. Ja faràn cap, ja; quan s'ha de fer feyna sempre hi son a l'hora.

Madroneta. ¡Pobres! Bé prou que s'ho afa-nyen!

Pó. Si, no't creguis; ara mateix... En demés, me deyes que tant me tenia a mi que estessis enfadada com no, y això no es pas veritat, perque jo't voldria veure sempre ben alegre y ben ditxosa.

Madroneta. Se us estima. Però ¿a què vé?...

Po. Rè, rè, sino que com que tu.. Ves que té d'estrany que jo't desitgi només que bé; t'he conegut d'aixís. (*Senyalant.*) Y a ton pare y a ta mare. Si't vegessin ara feta una doneta y tant xamosa.

Madroneta. ¡Oydá, Pól Qualsevol diria que 'm voleu enamorar.

Pó. Jo, no; ja he fet a tots, filla; això es cosa de joves. Ja veuràs com no trigarà a venir el día en que tot d'un plegat, ay que tinch, ay qué tinch...

Madroneta. ¿Què?

Pó. Que la Madroneta de cal Alsinet s'haurà emprendat d'algún bon mosso de per aquets vorals que no n'hi falten.

Madroneta. (*Indiferent.*) No...

Pó. Donchs ¿veus? jo trobo que has de pensar-hi ab això.

Madroneta. No m'hi capfico; quan sigui l'hora...

Pó. Què vols dir? Es la millor edat. Lo mateix que estich predicantli sempre al meu xicot: casat, noy, que com un día o altre ho hauràs de fer, ja tindràs tota aquesta feina avensada.

Madroneta. (*Distreta comptant els plats.*) Un dos, tres... Què deyeu?

Pó. Si no m'escoltes... Et parlava del meu hereu.

Madroneta. Ah. sí. Vaig per l'amanida.

Desapareix per la casa, esquerra, primer terme.

Pó. No'n sortirém d'aquesta mossà.

ESCENA IV

Pó, més MIONA, DESTRUIT, QUELÓ, NANDO, trepitjadors, trepitjadores

Els nous personatges venen del cup, dreta, segon terme. Queló surt corrent ab les espardenyas de Miona a la mà. Miona al seu darrera empaïtantlo. Nando y els trepitjadors se contemplen la escena rient.

Miona. ¡Dom les espardenyas! Les espardenyas, maleit!

Queló. Donchs no les hauràs fins que't desenfadis.

Miona. ¡Queló, que renyirem!

Queló. ¡Y cà!

Miona. ¡Queló, que m'enrabiare!

Li planta una embestida.

Queló. (*Fugint.*) Si no m'assoliràs, no.

Pó. Sembleu criatures.

Miona. Donchs que'm dongui les espardenyas ¡ay, noy!

Nando. Vaja, home: no'ls hi fassis glatir més.

Queló. (*Tirant desde lluny les espardenyas a Miona.*) Té, vaja, que encara ploraries.

Miona. (*Escarrintlo.*) Encara ploraries, encara ploraries... ¡Poca solta!

S'asseu y es calsa. Queló, al seu costat, li fa broma. Els demés personatges formen grupo al voltant den Pó.

Nando. Y donchs ¿que ja'ns ha arranjat l'es-morsar la pubilla?

Pó. Tot es a punt.

Destruit. Y aquets cullidors ¿què fan?

Nando. Be s'apariaven a venir quan hem marxat ab el carro.

Segueixen conversant baix.

Queló. (A Miona.) Com que sí que'ls hi tens forsa de bufons els peus. ¡Y quina pell més fina! Sembla de senyor.

Miona. Sí, tírem floretes ara.

Continúen parlant baix.

Pó. (Parlant alt ab els del seu grupo.) Donchs jo'm temo que no les treurem enguany les duescentes càrregues de la vinya de dalt.

Destruit. Què sabeu vos?

Nando. Donchs jo també...

Destruit. No hi enteneu.

Pó. Tu sí, donchs.

Continúen, baix, la conversa.

Queló. Miona, ¿sabs què penso, Miona? Que voldria ser raím perque'm trapitgessis.

Miona. ¡Ximple!...

Queló. Guayta, guayta: aquí se t'hi ha quedat una pellofa. Veuràs jo...

Va per tocarli'l peu.

Miona. (Picantli'ls dits ab una de les espar-denyes.) Té; per llarch de dits.

Queló. (Bufantse els dits.) ¡Remaleida!

Miona. Tórnehí ara!

Po. (*Per Queló y Miona.*) ¡Mireu que és prou!

Nando. (*Rient a Queló*) ¡T'està bé!

Destruit. (*A Queló.*) Tan mateix te n'hauries de donar pena.

Quelo. ¿Y a n'a tu que't fà? veyam.

Destruit. (*Acostansse amenassador a Queló.*)
A mí...

ESCENA V

PÓ, MIONA, DESTRUIT, QUELÓ, NANDO, *trepitjadors, trepitjadores, més MADRONETA, bremadors, bremadores*

Madroneta ve de la casa, esquerra, primer terme; els demés de la dreta, primer terme.

Madroneta. (*Deixant demunt de la taula una plata plena de amanida, y pa llescat.*) ¡Alsa, minyons!

Nando. ¡Santa paraula!

Quelo. Guaiteu ja son aquí's cullidors.

Alguns dels bremadors seuen al voltant de la taula; altres se queden drets ab el plat a la mà que omplen a la plata.

Nando. Veniu a punt, gent.

Quelo. Donchs avuy t'has estalviat una soleuada, Madroneta.

Madroneta. ¿Y això?

Quelo. Clar, com que avuy hem bremat al tres d'abaix y es tant a la vora, no ha calgut que'ns el duguessis l'es morsar.

Madroneta. Oy, que és aixís... Pó ¿que no us feu el plat?

Po. Ja hé esmorzat jo. Vaig a veure si vol res ton oncle.

Desapareix per la casa, esquerra, primer terme.

ESCENA VI

MIONA, DESTRUIT, QUELÓ, NANDO, MADRONETA,
trepitjadors, trepitjadores, bremadors,
bremadores

Quelo. Madroneta, pòsam més ceba.

Madroneta. May calles; dom.

Queló li allarga'l plat que pren la Madroneta tornantli després d'haverli omplert.

Destruit. Aquest may se'n veuria tip de ceba.

Quelo. Tu no, perque com ja ets un sabellut.
Tots riuen.

Destruit. ¿Què rieu? ¿Què rieu? (A Queló.) Y tu, alerta, o sino...

Quelo. Veuràs, t'ho dich això de sabellut perque't penses saber més que'l senyor Rector. Fugiu, ¡fins llegeix el diari!

Destruit. ¡Queló!...

Quelo. Ves, s'enfada y això ho sab tothom. ¿No t'han tret de mal nom «el Destruit»? ¿Y donchs?

Destruit. Es que ja n'estich tip de tu ¿ho sents?

Madroneta. Vaja, que tinguem la festa en pau.

Nando. (A Madroneta.) Y déixals!...

Madroneta. Qui'n vulgui més, que s'ho prengui.

Desapareix per la casa, esquerra, primer terme.

ESCENA VII

MIONA, DESTRUIT, QUELÓ, NANDO, *trepitjadors, trepitjadores. bremadors, bremadores*

Destruit. Queló, que encara queda ceba.

Els altres riuen.

Quelo. ¿Veyeu si no és ell qui'm busca?

Miona. No'n fassis cabal y menja.

Nando. ¡M'ha fet riure!

Quelo. (*Per Destruit.*) No, si ja sé lo que li cou a n'aquet.

Destruit. No deurà ser la ceba, com a tu.

Rialles.

Quelo. Ah, ¿riueu? Donchs ho dich.

Destruit. (*Formalisantse.*) ¿Què? veyam.

Nando. Que ho digui.

Quelo. Donchs el que té'l Destruit és rabia perquè'ns estimem ab la Miona. Com que ell no pot ferho ab qui voldria.

Destruit. ¿Ab qui? Veyam. ¿Ab qui, taujanot?

Miona. Tu estàs *enimorat*, Destruit?

Destruit. ¡Deixeu dir!

Nando. Tu?

Queló. Sí, però no te la estimes pas de bó de bó a la...

Destruit. (*Enfurismat.*) ¡Calla o sinól...

Miona. ¿Quí és?

Nando. Dígaho, Queló.

Destruit. Si ho prova...

Queló. Massa que fa de bon endevinar. Donchs sí, com que l'altre, Deu sab ahont

és, y son pare l'ha tret d'hereu y la pubilla serà...

Miona. ¿Potser parles per la Madroneta?

Nando. ¿Ella?

Queló. (A *Destruit.*) Jo no ho he dit, noy

Destruit. Més valdrà que me'n vagi, perquè'n faria una.

Nando. Si que t'ho prens malament.

Destruit. ¡Tots sou uns ruchs!

Desapareix pel cup, dreta, segón terme, emportantse el plat.

ESCENA VIII

MIONA, QUELÓ, NANDO, *trepitjadors, trepitjadores, bremadors, bremadores*

Miona. (A *Queló.*) Còntaho ara que no hi es; còntaho.

Quelo. Però si això ja es vell. Ara mateix hi haurà quatre anys. (*Senyalant al grupo de bremadors.*) Aquets ho saben que eren a bremar aquí de altres anyades.

Miona. Jo'n sonch nova de enguany.

Nando. Y jo.

Altres fan que també parlant entre sí.

Quelo. Ja veureu, és que l'amo no'n vol sentir parlar y si sabia...

Miona. No, no, digues: això de que en Jaume fa pubilla a la Madroneta...

Quelo. Sí que la'n fa y això que ella no li és més que nevoda al Jaume, però com que no té més fills y ella sempre ho ha sigut com una cabalera de cal Alsinet. De me-

nuda aixís (*Senyalant.*) que hi és; de quan va quedar-se sense pare ni mare.

Miona. Si, aixó ja m'ho havías contat.

Nando. Calla tu.

Quelo. Donchs vetaquí que l'hereu, el fill de l'amo... Si l'haguessen conegut!... Era espigat, bon mosso, això sí, però de seny no'n tenia gaire; d'altra manera... Y veureu que en Rafel—perque es deya Rafel—no feya gaire bondat, y a les nits fugia de casa y, au, cap el poble a la taberna a jugar ab el Maco de cal Rey—que fins havia estat a presirí'l Maco—y ab una colla de perduts com ell. Y, mireus, vinga gastar y vinga anar a fires y a saraus que no semblava sino que may s'hagessin d'acabar els diners de cal Alsinet.

Nando. Però ¿y son pare?

Quelo. Ja us ho podeu pensar; ell tan recte, y jutje del poble y un home tan com cal ¡hi prenia cada enrabiada!... Donchs vetaquí que una nit, quan tots dormien, va entrar a la cambra de son pare, y prenentli la clau de la arquimesa va robar tots els diners de la cullita del oli.

Miona. ¿Y eren molts els diners?

Quelo. Com a trenta unses, veyes.

Nando. ¿Y no'l varen agafar?

Quelo. Prou se varen fer passos, però ¡cà!... Va dir-se si se'n havia anat a Barcelona y com que alló es tan gran...—diuen, que jo no hi he estat.—Lo que sembla provat, es que en Rafel va anársenhi ab el Maco a Barcelona, porque al Maco no se l'ha vist may més al poble.

Nando. Ja devia ser un cop fort per l'amo.

Quelo. Com que fins va cáurehi malalt en Jaume.

Miona. Mirat, la Madroneta s'hi haurà guanyat, que ara es pubilla.

Quelo. Donchs ¿veus? t'eres; que la Madroneta va tenirne prou sentiment de la feta de son cosí.

Nando. Ara m'esplico... Y tu vols dir que'l Destruid? ..

Quelo. Sí, li fa'l brumerot a la Madroneta, però'm sembla que ella...

ESCENA IX

MIONA, QUELÓ, NANDO. *trepitjadors, trepitjadores
bremadors, bremadores, més DESTRUIT.*

Destruid ve del cup, dreta, segon terme, apereixent moments abans de que acabi de parlar en Queló.

Destruid. Donchs a mí'm sembla que lo que caldría es que en Jaume't tregués d'aquí, per boca moll.

Quelo. Espiem home.

Destruid. Lo que faré es escapsarte la llengua si may més se te'm poses a la boca.

Nando. Veuràs, Destruid, és que nosaltres...

Miona. Y si és veritat que tu... ¿Per què ha d'amagarse de dirho en Queló? ¡ay noy!

Destruid. Jo no hi discuteixo ab d'ones.

Miona. ¡Fastigós!

ESCENA X

MIONA, QUELÓ, NANDO, DESTRUIT, *trepitjadors, trepitjadores, bremadors, bremadores, més PÓ*

Pó ve de la casa, esquerra,
primer terme.

Po. ¿Donchs què hem de fer? ¿Que no és hora de tornar a la feina? May us en cansarieu de no fer res.

Destruit. De no fer res .. De no fer res... Hi ha llengues que no poden estarhi en vaga.

Quelo. (*Comprenent la intenció.*) ¿Y gosaràs? ..

Nando. (*A Destruit.*) ¡Déixaho córrer!

Destruit. (*Per Queló.*) Es que d'aquest ximple ja n'estich...

Po. ¡Aire, aire! (*A Miona.*) Tu, mossa, au, mouthi. (*Als altres.*) Y vosaltres, llestos...

Quelo. (*Per Destruit.*) Me creya que aquet... (*A Miona.*) Adeu Miona.

Miona. Adeu.

Miona, trepitjadors, trepitjadores, desapareixen per la dreta, según terme. Queló, Nando, bremadors, bremadores se'n van pel cup, primer terme, de la mateixa banda.

ESCENA XI

DESTRUIT, PÓ

Destruit. ¿Li heu parlat?

Po. Sí, noy; però si no mires de pèndretho ab més loch no'n sortirem may d'aquestes tasques.

Destruit. És a dir que ella...

Po. ¿Y què vols que'm digui ella? ¿Que soch

jo qui l'ha d' enamorar? Les noyes no se les escolten les rahons dels vells y's deixen convèncer més per quatre postures de la jovenalla que per tota una restellera de predicots. No sé què penses.

Destruit. ¿Y què puch fer més del que faig? Tot el sant día al darrera d'ella, cosit a les seves faldilles, que no hi há ningú que no 'n tingui esment a la masía de les meves intencions. Fins me penso que'n faig massa, perque si se'n arriba a enterar en Jaume, no ho sé com s'ho pendrà.

Po. Den Jaume jo me'n cuido y ja't dich desde ara que li faré ser: me deu un gros favor en Jaume, y sols fos per agrahiment...

Destruit. Favor... Si no us els hagués pogut tornar els diners com aquell, però prou us consta que al cap de l'any d'havévosels emmatllevat ja us havia fet altra vegada a mans les vinticinch unses, bitllo, bitllo, rédits y tot.

Po. Prou me va doldre quedar en paus, perque jo—¿m'entens?—jo ja m'ho tenia temps ha tot pensat y rumiat, quan encara tu dormies a la palla y no hi havies caigut en això de la xicota. Quan se'n va anar aquell, vaig veure obert el cel, y'm vaig pensar que tart o d'hora nosaltres acabariem per manegarho tot això. A ne'n Jaume li queyen els arrendaments de les planes y del aubelló, que ja sabs que ho té a cens, y com que son fill li havia escurat la caixa,—aquesta és la meva, vaig dirme—y sense que me'ls hagués de demanar li vaig oferir els meus estalvis. Jo'm creya que no me'ls podria tornar y que aixís el tindriem lligat per quan ens convingués.

Destruit. Donchs ja veyeu que ara...

Po. Lo que veig és que no hem de descoratjarnos, perque això ens convé forsa, y que cal fer l'ull viu, donchs comensantse a saber que la Madroneta és pubilla, podria ser que algu'ns segués la ventatja. Com si per ella mateixa, ja no's fes desitjar prou.

Destruit. ¡Be'm té enllepolit a mí!

Po. Donchs cops y fora; veyam sí n'eixim de una vegada.

Destruit. Lo que'm fa quimera, pare...

Po. ¿Què?

Destruit. Que'm sembla que aquesta mos-sa's recorda massa den Rafel.

Po. ¿Y quina nosa't fa en Rafel? ¿Que per ventura l'heu de veure més ni ella ni tu?

Destruit. No, però si té la taleya ab l'altre, ves si m'escoltarà.

Po. Cabories teves; si tu t'hi feyes ben veure...

ESCENA XII

DESTRUIT, PÓ, més MOSSEN ANGEL

Mossen Angel entra a la escena pel fons, dreta.

Mossen Angel. Ave María Puríssima...

Po. Deu lo quart, Mossen Angel.

Destruit. (*Apart a Pó.*) Aquet podria ajudarnos torsa.

Po. (*Apart a Destruit.*) Prou miro de férmel meu. (*A Mossen Angel.*) ¡Ditxosos els ulls que'l veuen per aquesta casa!

Mossen Angel. Ja podeu ben dirho, Pó, sino que no'm vaga gaire de fer visites de compliment.

Po. ¿Què diu? ¿Aquí compliments? Ja sab que es a casa seva, senyor Rector.

Mossen Angel. Gracies, Pó, gracies; ja ho sé.

Destruit. Però ¿què fa? ¿Que no seu?... (*Buscant per tots cantons.*) Si, prou ho dich jo; si no hi ha cap cadira.

Mossen Angel. Però hi ha un banch assota d'una parra ab una ombreta que'ls àngels hi canten.

Hi va a seure.

Po. No senyor, no; de cap manera; noy, vesli a cercar una cadira.

Mossen Angel. ¿Veyeu? Y ara mateix deyeu que no feyeu compliments.

Po. Com vulgui, donchs.

Destruit. Ab permís, senyor Rector; al cup hi ha un xich de feina...

Mossen Angel. Fes, noy, fes. Aquets son dies de tràtech per vosaltres.

Destruit. Y que pot ben dirho.

Desapareix pel cup, dreta, se-
gón terme.

ESCENA XIII

PÓ, MOSSEN ANGEL

Mossen Angel. Y vos, Pó, per mi no estigueu.

Po. No'm dú pas pressa.

Mossen Angel. Y donchs, y donchs, ¿com teniu la brema? ¿Avensada, oy? Si, ja he vist tot venint...

Po. ¡Pst!... No'ns podem pas queixar enguany de la cullita. Prou hi firmarién més de quatre termes. Menja de bebó la malura, senyor Rector.

Mossen Angel. Càstichs de Deu, flagells,

vethoaquí. Hi ha molta maldat, molta, y quan se pert el temor de Deu se perden les cullites, repareuho. Jo prou els ho estich predicant... ¡Com ha de ser! ¡Que Deu ens fassi bons a tots!

Po. ¡Y que content que estarà en Jaume de veurel per aquí Y la Cisca y la Madroneta.

Mossen Angel. Com que he tingut d'arribarme al Comellar a veure una malalta, l'avia Magina, y d'allà a n'aquí es un salt, jo que m'he dit: vaja, avuy anirem a veure aquella bona gent. Després també volia parlar a n'en Jaume de cert assumpto...

Po. Y ben fet, senyor Rector... ¿Vol que l'avisí al Jaume?

Mossen Angel. No, ja m'esperaré; potser que estigui enfeinat...

Po. Mírissel, ara baixa. Estigui bonet, senyor Rector.

Mossen Angel. Y que us hi conserveu, Pó.

Po. Per mi no's perdrà pas.

Desapareix pel cup, dreta, según terme.

ESCENA XIV

MOSSEN ANGEL, *més* JAUME

Jaume ve de la casa, esquerra, primer terme.

Mossen Angel. Bon día, Jaume.

Jaume. Ben vingut, Mossen Angel. De dalt estant he vist com entrava al porxo. A fe que no fa pas gaire de bon anar ab aquesta soleyada. ¿No vol pas pendre alguna cosa?

Mossen Angel. No, se us estima.

Jaume. ¿Y donchs? ¡Quant de temps sense vèure!

Mossen Angel. Ara ho deya al Pó: no'm vaga pas massa'l temps. Estich molt enfeinat. Sembla estrany en un poblet com aquet de dues centes cases ¿oy? Donchs es ben cert. en dues centes cases hi cap poca gent, però moltes penes, moltes; jo ho sé bé prou. Allí ahont no hi ha malalties hi ha miseria y allí ahont no hi ha miseria hi ha mal viure; y, es lo que jo'm dich: bé s'ha de mirar de posarhi remey. Tot sigui per Deu.

Jaume. Massa rahó que té, Mossen Angel.

Mossen Angel. Y encara sort de que hi tingui a la parroquia un home com vos.

Jaume. ¿Jo, pobre de mí?

Mossen Angel. Un bon descans que'm sou, Jaume. Que Deu vos ho pagui.

Jaume. ¿Y donchs? Bé hi estich obligat. Si no fes bé en tot lo que puch, me semblaria que faig un afront a la memoria del pare, dels avis, que Deu els tingui tots a la gloria. Voste ho sab prou quines han sigut sempre les costums d'aquesta casa: may se ha fet aquí un tort a ningú, may s'ha negat a ningú l'hostatje, un mos de pa o un consol, que devegades aprofita més que un tros de pa.

Mossen Angel. També podeu tenir la seguritat de que tothom beneeix al senyor jutje, a n'aquet vell y honrat casal.

Jaume. Si, al casal, perque de més d'una centuria que sempre ha sigut el mateix. Jutjes varen ser els meus avis y els meus pares, com ho soch jo y l'un ho ha après del altre a fer bé; que fins sembla que hi

hagi hagut sempre'l mateix cap de casa; ab goig ho dich.

Mossen Angel. Y podeu ben estarne de satisfet.

Jaume. Y, ab tot, es lo que vosté diu, senyor Rector; en dues centes cases hi caben moltes penes y en la meva no es en la que n'hi ha menos, que no sembla sinó que de tant repartir consols a n'aquet y al altre jo m'hagi quedat sense, que aquí ja no hi ha més que tristeses.

Mossen Angel. Confiansa, Jaume; confiansa en Deu, que tot ho pot. Després d'uns dies en venen uns altres y ¿qui sab?...

Jaume. Jo no espero res d'aquesta vida.

Mossen Angel. Coratge, home, que tot no han de ser tristeses.

Jaume. Quan me sobten els recorts... He envellit molt en pochs anys, senyor Rector. Hi ha ferides que may més se tanquen y la meva n'es una. Jo vaig heretar dels meus passats aquesta casa, els conreus y, lo que més m'estimo, el seu bon nom, que es el nom de la masía, com vosté deya. Però això ¿a qui pervindrà? Ah, quan hi penso, senyor Rector, voldria morir-me o voldria viure sempre, sempre, pera privar que un día sigui aquesta casa la maledicció de tot el poble.

Mossen Angel. ¡Per Deu, Jaume! Penseu que tot te remey en aquet mon, si no és la mort. y que Deu Nostre Senyor podria fer la gracia de que en Rafel, el vostre fill...

Jaume. (*Enèrgich, més profundament emocionat.*) ¡Què! No me'n parli... No'm digui.. No ho és de fill meu... Jo no'n tinch cap de fill.

Mossen Angel. Aconorteus... ¿Y no heu

pensat may que'l penediment, un penediment verdader, pogués?...

Jaume. ¡Penediment!... Tota la seva vida que esmersés aquell... indigne en rescabarme del afront que ha llensat assobre meu, no seria prou pera satisfer el seu delicte.

Mossen Angel. Pecadors més grans hi há hagut, que ara son Sants, Jaume.

Jaume. No, no me'n parli més, senyor Rector; fassim aquesta mercé.

Mossen Angel. Es que, veureu: això del penediment que us he dit, no és tan infundat com podríeu suposar.

Jaume. ¿Què vol dir?

Mossen Angel. Que podria molt ben ser que a hores d'ara en Rafel estigués desitjant una reconciliació ab vos.

Jaume. ¡Impossible! ¿Què ha fet ell que m'ho pugui fer suposar? D'ensà que va fugir de casa com a lladre, que no n'he tingut cap més noticia. Si fos com vosté suposa... Y a més, jo no'l perdonaria; no'l perdonaria may ¿ho sent?

Mossen Angel. Veureu, això de que no n'hagueu tingut noticies, fins se comprén que l'infelis no gosés... Però no falta qui n'ha sapigut alguna cosa.

Jaume. (*Ab crit de l'ánima.*) ¡Deu meu!... (*Contentintse.*) ¡Y això! que'm fa! Ha ben mort pera mí.

Mossen Angel. Però no fins al punt de que deixeu de comoureu sentint parlar d'ell, de que no us sentíu afalagat, per més que ho disfresseu, de la possibilitat de la seva regeneració. Si llegeixó en vostres ulls e

desitg de saber quines son aquestes notícies. ¿Seríeu diferent dels demés pares?

Jaume. (*Ab afany.*) Donchs sí, digui; parli per caritat. ¿Se tracta d'una nova punyida? ¿Quí es que les té aquestes notícies?

Mossen Angel. Jo.

Jaume. ¿Vosté?

Mossen Angel. Sí, però no son noves penes les que ara venen a afligirvos, sino santes alegrías que us rescabalaràn de tantes amargors y tristeses. El vostre fill desitja que'l perdoneu.

Jaume. Però ¿ahont és?

Mossen Angel. No puch dirvosho fins que abans m'autoriseu pera comunicarli, que l'heu ben absolt.

Jaume. No, may.

Mossen Angel. ¡Jaume!

Jaume. Jo l'ofegaré aquet sentiment de pare que anava a trairme. Ell és el lladre; el jutje jo. No hi ha pietat.

Mossen Angel. ¿Això 'm contesteu? ¿Es aquesta la vostre última paraula?

Jaume. (*Després de vacilar un moment.*) Aquesta.

Mossen Angel. Be està; però recordeuvos que'l càstich, potser massa sever, que imposeu al culpable, pot obrirli'l camí de la desesperació; penseu que la justícia de la terra ha de ser imatge de la de Deu, jutje sobre'ls jutjes, que pot demanarvos compte d'una ànima condemnada, per haver trucat en và a les portes de la vostra misericordia.

Jaume. Deu és just.

Mossen Angel. Sí, tant com clement.

Jaume. Y el meu fill l'ha ofesa la divina justícia.

Mossen Angel. Mes torna com fill pròdich redimit pei penediment. Obríuli'ls vostres brassos y la vostra casa, Jaume...

Jaume. Senyor Rector, perdónim, però no pot ser, no pot ser.

Mossen Angel. ¿No? Donchs tal vegada hi hagi qui ho consegueixi, qui tingui'l poder de tocarvos el cor més que no pas jo.

Se dirigeix cap a la casa, esquerra, primer terme.

Jaume. ¿Què vol fer?

Mossen Angel. (*Cridant.*) ¡Cisca! ¡Madroneta!

Jaume. No, no les cridi.

Mossen Angel. Veurem qui pot més.

Jaume. (*Donantse.*) Mossen Angel, vosté es un sant, vosté...

Mossen Angel. ¿Accediu a la fi?

Jaume. ¿Vosté'm respón de que'l seu penediment?...

Mossen Angel. Es de cor, n'estich cert.

Jaume. (*Completament entregat.*) Donchs, sigui.

Mossen Angel. (*Elevant las mans al cel.*) ¡Ah! ¡Gracies, Deu meu, gracies!

ESCENA XV

MOSSEN ANGEL, JAUME *més* CISCA, MADROÑETA

Cisca y Madroneta de la casa, esquerra, primer terme.

Cisca. ¿Qui cridava?... Ah el senyor Rector...

Madroneta. ¡Mossen Angel!

Li besa la ma.

Mossen Angel. (*Molt emocionat.*) ¡Una notícia, una gran notícia! Ni puch parlar de goig.

Cisca. ¿Què?

Madroneta. ¿Qu'és?

Mossen Angel. En Jaume, en Jaume us ho dirà. (*A Madroneta.*) Pregúntali tu a ton oncle.

Madroneta. (*Ansiosa.*) Oncle...

Jaume. Filla meva.

Cisca. Jaume...

Jaume. Vosté, vosté, Mossen Angel.

Madroneta. (*Suplicant.*) Senyor Rector... (*Mossen Angel li parla a cau d'orella.*) ¡Què! ¿Y és cert? ¡Tía, en Rafel, en Rafel ve!

Cisca. ¿El meu fill? Jaume ¿ell? ¡Deu meu!

Mossen Angel. Y ara' mateix que'l tindreu aquí. L'he deixat a la rectoria. però podrà ser molt be que'l xicot no hagi tingut espera y que me'l trobi a mitg camí.

Jaume. ¿Y és aquí? ¿Al poble?

Mossen Angel. Aviat ho veureu.

Desapareix pel fons, dreta.

ESCENA XVI

JAUME, CISCA, MADRONETA

Madroneta. ¡La Verge m'ha escoltat!

Cisca. (*Abrassant a Jaume.*) ¡Que ets bo, Jaume!

Madroneta. ¡Oncle, que us estimo!

Jaume. Agraiuho a Mossen Angel; jo no ho volia.

Cisca. Si, si; que tu l'has perdonat a n'en Rafel, al nostre fill.

Jaume. L'he perdonat perquè Deu me perdoni a mi.

Madroneta. (*Besant la mà a Jaume.*) ¡Oncle!...

Jaume. Deixeume; vuy estar sol. (*Apart, anantsent.*) ¡Si'm veyen les llàgrimes!...

Despareix per la casa, esquerra, primer terme.

ESCENA XVII

CISCA, MADRONETA

Bon puntha desaparegut Jaume, Cisca y Madroneta s'abracen, plorant fort. Pausa llarga.

Madroneta. Ay, ay; ves perquè hem de plorar ara.

Cisca. Es la mateixa alegria, filleta meva. Tant com li havia demanat jo a Nostre Senyor que arribés aquet dia, y té, ja ha arribat quan menos m'ho esperava, quan ja'm creya que Deu no'm volia escoltar.

Madroneta. Y que ja deurà ser tot un home en Rafel, tia. Ab tant temps...

Cisca. Però jo'l veuré com sempre, com quan era noy y l'asseya a la meva falda, igual que a poch d'haver nascut, que ara m'ho sembla, ves, que torni a néixer; ne tinch la mateixa alegria.

Madroneta. ¡Pobret! ¡Que haurà patit! Perquè ell de dolent no n'és. ¿Oy tia, que no n'és?

Cisca. (*Besant a Madroneta.*) ¡Que ets bona minyona, Madroneta!

ESCENA XVIII

CISCA, MADRONETA *més* QUELÓ, NANDO

Queló y Nando venen de la dreta primer terme, traginant una portadora plena de raïms.

Queló. (*Veyent que Cisca s'aixuga les llàgrimes.*) ¡Qué tenen aquestes! ¿Que ploreu, Cisca?

Nando. ¿Y ara?

Madroneta. (*Molt alegre.*) ¡Queló, que torna en Rafel; que ara mateix serà aquí!

Queló. ¡Què dius! ¿Ell? ¿Y'l Jaume ho sab?

Madroneta. Si, l'oncle'l perdona.

Nando. Ves, aquet matí'n parlàvem.

Madroneta. ¡Ay que estich contenta! ¡Que estich contenta!

Queló. Jo també, no més per la xena que tindrà'l Destruit quan ho sàpiga. Vaig a dirli. Anem, Nando, cuita, depressa.

Desapareixen pel cup, dreta, según terme, topantse ab en Pó, a la entrada.

ESCENA XIX

MADRONETA, CISCA *més* PÓ

Pó. (*Sobtat. Sortint del cup, dreta, según terme, per Queló y Nando.*) ¿Què son aquets alegroys?

Cisca. ¡Que en Rafel és al poble, Pó!

Pó. ¿En Rafel?... Cisca, ¿aixó és cert?

Cisca. Ves si ho és, que ara mateix vaig a apariarli la cambra; la mateixa que ell tenia ¡el meu fill!

Pó. Però veyam, espliqueume...

Cisca. ¡Com me friso per véurel!

Desapareix Cisca per la casa, esquerra, primer terme, seguida de Pó.

ESCENA XX

MADRONETA, *mès* DESTRUIT

Destruit. (*Frisós y demudat*) Madroneta, Madroneta ¿Què és aixó que diu aquell, en Queló?

Destruit ve de la dreta, según terme.

Madroneta. ¿Y què diu en Queló?

Destruit. Te fas la desentesa, però no cal que m'ho afirmis, no; massa que ho veig que és veritat. Si tot m'ho diu en tu; aquet goig que per tot arreu te traspúa, els teus ulls alegres y a l'hora plens de llàgrimes.

Madroneta. Be ¿què és lo que has de dirme?

Destruit. ¿Y m'ho preguntes? ¡Que n'estás de cega! Veyes si'n fa de temps que havia endevinat que tu l'estimaves a n'en Rafel; pot ser quan tu mateixa encara no t'ho coneixies.

Madroneta. Per Deu, calla.

Destruit. ¿Que calli? Prou ho he vist que may n'has volgut saber res de mi, de mi que t'estimo tant, que t'he estimat sempre.

Madroneta. No, no m'ho dignis; jo no puch, jo no puch estimarte.

Destruit. A mi no que soch un home honrat y treballador, que per tu faría... A n'ell si que l'estimes a n'ell que ni's recorda de tu, que no hi ha pensat may tan sols, que és un lladre.

Madroneta. ¡Destruid...!

Destruid. Si, un lladre, un lladre, encara que son pare l'hagi perdonat; que no se la treurà may més d'assobre aquesta taca.

Madroneta. ¡Lladre no; no ho és en Rafel de lladre!

Destruid. ¿No? Donchs ¿què és sinó lladre y mal home?

Madroneta. ¡No que no ho és...! Si tu sabies... D'ensá que en Rafel va tenir aquella mala hora y va sortir d'aquesta casa, ¡quin patir que ha sigut el meu! Més que la pena d'haver perdut el germà—perque jo li tinch com un germá a n'en Rafel—era sentir lo que'n deya tothom lo que'm desesperava. Aquí, l'oncle, ton pare, tu, en Queló, tots, ne malparlaveu, aburrintlo, maleint fins la seva memoria. Y jo no podia ferho, no, y és per aixó que jo'm deya: pot ser sí que peques estimantlo encara y no aborrintlo com els demés. ¡Quina angunia! Y, mirat, vaig anar a veure al senyor Rector y li vaig explicar lo que'm passava, quin era'l meu neguit, y ell me va dir que no, que no pecava, que en Rafel no era dolent, no, que havia tingut una temptació del mal esperit y que pregués forsa per ell a Deu Nostre Senyor porque'l fes penedir. ¡Ay quina alegría més gran que vaig tenir! Y vaig ferho, y ho he fet cada día de resar per ell, y em semblava que acabat de cada oració l'estimava mes y que s'anava tornant més bo cada vegada, y que com més bó's tornava, més s'anava acostant a casa'l seu pare y ara que hi torna be ho deurà ser que ja és bó del tot y que no m'haig d'avergonyir de dir-li: germá, germanet, com abans, com quan érem menuts.

S'aixuga les llágrimes.

Destruit. ¿Y aixó m'ho contes a mi? ¿Peró que no veus el mal que't fa aquest home ab la seva tornada? Baldament no més fos que per aixó ja hauries d'aborrir-lo.

Madroneta. ¿Aborrir-lo? ¿Per què? ¿Quín mal m'ha fet en Rafel? Dignes, parla.

Destruit. Però ¿és que no'm vols entendre o ets tu sola la que no sabs lo que's diu per aquí y tothom ne té esment?

Madroneta. ¿Què és?

Destruit. Donchs, clar: que com que ton oncle en lo que menos pensava era en que son fill pogués tornar y que ell pogués perdonarlo, l'havía desheredat y tu quedaves pubilla.

Madroneta. ¿Jo? ¿Dius que jo...?

Destruit. Si, tu, ¿ho veus dóna, com jo tinch rahó? ¿com és de mi de qui has de fer cas?

Madroneta. ¡Oh, no! ¡May, may! Aixó no pot ser; seria una maldat. ¡Jo no vuy que me'n fassi de pubilla l'oncle! Aixó sí que fora ser lladre: gaudirme de lo que no és meu.

Destruit. Però, dóna...

Madroneta. ¿Y tu m'aconsellarías...? ¡Oh, és horrible! Bo o dolent, l'hereu del más és en Rafel. ¿Què pensaría de mi? Diría que després que m'han recullit a casa'ls seus pares tractantmhi com una filla, jo me n'he prevalgut pera péndreli lo que és ben seu. Ah, no; jo li diré al oncle...

Destruit. Pensa Madroneta que tot t'ho perts, que després no hi serem a temps.

Madroneta. ¡Oh calla, calla! No't vuy sentir ni un mot més, que'm fas... fástich.

Destruit. ¿Fástich?

ESCENA XXI

MADRONETA, DESTRUIT, *més* QUELÓ, NANDO, MIONA
trepitjadors, trepitjadores

Els nous personatges venen
del cup, dreta, según terme.

Queló. ¡Madroneta, Madroneta: Ara arriben
en Rafel y el senyor Rector!

Destruit. (*Apart.*) ¡Tot és perdut!

Madroneta. ¿Ahont son? ¡Quins salts que'm
fa'l cor!

Miona. Per la finestra del cup els hem vist.

Queló. Trencaven per l'alzinar. (*Mirant pel
fons, dreta.*) Encara no's veuen per aquí.

Nando. Com que la tanca del hort ens ho
priva.

Queló. Jo no m'espero més... Vaig a conse-
guirlos.

Desapareix pel fons, dreta.

ESCENA XXII

MADRONETA, DESTRUIT, MIONA, NANDO, *trepitja-
dors, trepitjadores.*

Madroneta. (*Sentintse defallir per la emo-
ció.*) Miona... Miona... Dom la mà.

Miona. ¿Què tens, Madroneta?

Nando. ¿Què't passa?

Madroneta. (*Retornantse.*) Res; no es res.
(*A Miona.*) Veyes... ¿Encara no's veuen?

Miona. (*Guaitant pel fons, dreta.*) Ara, ara
son aquí. Vina, Madroneta.

Nando y trepitjadors se'n van
al fons, guaitant fora la por-
ta, a la dreta.

Madroneta. (*Anant fins a la casa, esquerra, primer terme.*) ¡Oncle! ¡Tía! Que es aquí en Rafel, veniu.

Miona. (*Per en Rafel el qui encara no es visible al espectador.*) Es un bon mosso. Gairebé m'agrada tant com en Queló.

Nando. Si't sentia...

ESCENA XXIII

MADRONETA, DESTRUIT, MIONA, NANDO, *més*
 MOSSEN ANGEL, QUELÓ. CISCA, PÓ JAUME, RAFEL

Mossen Angel, Rafel, Queló, pel fons, dreta; Cisca, Jaume, Pó, de la casa, esquerra, primer terme. Tots per l'ordre que s'indica.

Mossen Angel. (*Presentant a n'en Rafel.*)
 Vaja, aquí el teniu, y tot un altre,

Cisca. (*Corrent a abraçar-lo.*) ¡Fill meu!

Madroneta. (*Acostantshi y agafantlo per un bras amorosament.*) ¡Rafel! ¡Cosí!

En Jaume s'ha quedat palplantat al mitg de la escena, mirantse severament a n'en Rafel. Aquet al topar ab la mirada de son pare, abaixa'ls ulls avergonyit. Madroneta y Cisca al adonarse de l'actitut de Jaume, se separen instintivament del costat den Rafel, corrent a refugiarse ab Mossen Angel, quedant front a front les figures del «jutje» y del «reu», dominant el quadro. Baixa el teló en mitg d'un gran silenci.

TELÓ

ACTE SEGON

DECORACIÓ

Baixos de la masía. Als fons porta d'entrada que dona al porxo ahont s'ha desenrollat l'acció durant el primer acte. A la dreta, primer terme, porta que's suposa tanca la pallisa, ab forrellat y reixa a la part superior. A segón terme de la mateixa banda, altra porta que té accés a la cuina. A la esquerra, primer terme, escala practicable que's dirigeix a les habitacions superiors; a segón terme d'igual cantó, porta que dona al corral. Arrimats a la escala, lo més aprop possible del prosceni, alguns sachs plens de gra y varies eines de treballar la terra. Més cap al fons una taula de menjar ab els banchs corresponents. La taula estará parada, mes ab desordre, indicant que s'hi ha acabat de dinar. És a primeres hores de la tarda.

Se suposa que ha transcorregut una setmana d'ensá dels fets desenrollats en el primer acte.

ESCENA PRIMERA

QUELÓ, NANDO, MIONA

Al aixecarse el teló, Queló estarà dormint assobre'ls sachs del peu de la escala y Nando fent lo propi de colzes assobre la taula. Miona ve del fons esquerra, portant una falda de brisa.

Miona. ¡Llampus! ¡Com l'han agafada aquestos! Y la campana ho res hà que ha fet senyal... ¡Queló! (*Saccejantlo pera que's despertí.*) ¡Queló!

Queló. (*Deixondintse.*) ¿Eh?

Miona. ¡Alsa, toca son!

Queló. Ah, ¿ets tu?

Miona. Veyes, guàitem.

Queló. (*Desperesintse y asseyentse assobre'ls sachs.*) ¡Ay quina mandra!

Miona. Dormiries més que'l guix.

Queló. Y tu despertaries més que les pusses. Sempre'm vens a cridar al bo de la son.

Miona. Com que sempre hi ets tu al bo de la son.

Queló. Mirat, tu t'hi has perdut de despertar-me.

Miona. Ay, ay ¿per què?

Queló. Perque... perque... No, no t'ho dich.
Se torna ageure.

Miona. Just, tórnathi a tombar ara... Díga-mho ¿per què m'hi he perdut?

Queló. (*Tornant a incorporar-se.*) Donchs

perque justament quan m'has cridat t'estava somiant.

Miona. ¿De bò? Y jo ¿què't deya?

Queló. Que sí.

Miona. Y ¿què'm deyes tu?

Queló. Que sí, també.

Miona. ¿Y res més?

Queló. Res més.

Miona. Y ¿què volía dir això de que sí?

Queló. ¿Encara no hi caus?... Donchs ja veuràs que tant tu com jo ens estàvem devant per devant, enfront mateix del altar de Sant Isidro, molt serios tots dos, però tu, encara més.

Miona. (*Ab estranyesa.*) Ay, ay...

Queló. Y tot d'un plegat el senyor Rector m'ha preguntat a mí si't volía per muller y a tú si'm volíes per marit.

Miona. Y tu li has fet que sí.

Queló. Y tu també. ¿Ho entens ara?

Miona. (*Molt encuriosida.*) ¿Y després? Digues ¿què ha passat després?

Queló. Que m'has vingut a despertar, ve-thoaquí. Per això't deya que sempre'm cries al bò de la son, perque això mateix cada día ho somió y sempre vens a sobtar-me'l somni al mateix punt: als sisos.

Miona. ¿Veus? Donchs justament volía par-larten jo d'això.

Queló. ¿De què?

Miona. D'això del nostre casament.

Queló. ¿Y què m'havíes de dir?

Miona. Mírat a casa no'ls fa res que jo'm quedi aquí a servir. Com allà tot va tan malament, també ho hauría hagut de fer de

buscarme casa. Tu ja sabs que la Madroneta m'ha pres voluntat y és ella la que ha volgut que'm quedés, com també s'ha quedat el Nando...

Quelò. Be, ¿què vols dir ab tot això?

Miona. Que com jo'm quedo aquí, se'n deu haver engelosit alguna mossa de les que varen venir ab mí a bremar y ha xerrat a casa que m'hi quedava per tu el mas.

Queló. Y com que sí que t'hi quedes per mi.

Miona. Sí, però a casa no ho havien pas de saber, y com que ha corregut l'espieta, mirat, mirat quina carta m'escriuen.

Ensenyant una carta.

Queló. Y ¿què vols que'n fassi de la carta si no se de lletra?

Miona. Jo tampoch.

Queló. ¡Aquesta sí que és bona! Y, donchs ¿com has pogut saber lo que diu?

Miona. Perque me l'he feta llegir.

Queló. (*Alarmat.*) ¿Pel Destruit potser?

Miona. No, home; per la Madroneta.

Queló. Y ¿què't diuen a casa teva?

Miona. Que si no dus bones intencions no m'hi deixaràn quedar aquí. Ab això, digues què vols que'ls hi fassi contestar.

Queló. Veuràs, noya, les intencions prou son bones, però...

Miona. Però ¿què?

Queló. Que sí, contéstalshi que duch bones intencions.

Se sent un ronch den Nando.

Miona. (*Per Nando.*) Ay, m'havía *desoblidat* de cridarlo.

Queló. ¡Renoy, quin ronch!

Miona. Potser també somía.,.

Quelo. ¿Que li ressucita la dòna? ¡Vaya un somni més pesat per un viudol

Miona. ¡Nando, au! Desperteus que es hora. (*Saccejantlo.*) Nando...

Nando. (*Despertantse.*) Ay, ay... ¿Ni m'havía mogut de la taula?

Quelo. Dormiu fort.

Miona. Com tu, no diguis.

Quelo. (*A Miona.*) Be ¿Y ahont vas ara?

Miona. (*Ensenyantli la faldada.*) Mirat, a portar brisa a les gallines. ¡Y que no'ls agrada poch ni gaire! Aixís que'm veuen totes se'm tiren assobre; com si ho coneguessin ab la farum.

Desapareix per la esquerra, segón terme.

ESCENA II

QUELÓ, NANDO

Quelo. (*Per Miona, que acaba de desaparèixer.*) ¡Y que n'es d'aixerida!

Nando. (*Que haurà anat fins al fons mirant a fora la porta.*) Noy, jo diría que l'hem allargada un xich massa la mitgdiada. El sol ja es bon tros baix.

Quelo. Això ray, home ¿qui'ns ha de dir res? En Pó d'acabat de dinar que es a l'hort enfilant mongeteres—¡l'hort! la seva manía—y'l Destruit encara deu geure a la pallissa, per més que d'aquet tant me fa que digui com que no digui; com no es ningú...

Nando. Y, veuràs com que ara la feina tampoch apresaa...

Quelo. Tot ve un día que s'acaba. Veyeu, la

brema: quan la comensem se'ns fa una feina que sembla que may n'haguem de donar l'abast. Y ara ¿què'n queda? Només que aquell munt de brisa que prempsem vos y jo pera trèureli la mica de such que encara tingui.

Nando. Feina calmosa; que no m'hi vinguin. (*Transició.*) Deyes del Destruit... ¿Sabs que me'l miro mes sorrut que may d'ensà qu'es aquí l'hereu?

Quelo. ¡Y es clar, home! Com que li ha destorbat tot lo que duya de cap, encara que per això no crech que n'haguès fet may cas d'ell la Madroneta. Mirat, jo me n'alegro; per fatxender.

Nando. A tu si que no't pot veure.

Quelo. Com que jo no n'hi passo cap. ¡Oh, y lo que m'ha de sentir encara aquell sabellut! El día que jo canti...

Nando. Be ¿Y tu creus que l'hereu hi du intencions ab la Madroneta?

Quelò. D'ell, no ho sé, y d'ella... tampoch ho sé.

Nando. Entesos.

Queló. Es que veureu; ella... ella...—¿com vos ho diré?—no se'l mira malament a n'en Rafel y, vaja; que mentres en Rafel era fora, quan tothom ne malparlava, ella sempre l'havía defensat a son cosí.

ESCENA III

QUELÓ, NANDO, *més* DESTRUIT

Destruit ve de la dreta, primer terme.

Destruit. ¡Be garlareu! Ni m'heu deixat aclucar l'ull.

Queló. Deus tenir jeya de senyor.

Destruit. (A Queló.) Au, despènjem la bossa del correu.

Queló. Noy, de criats a la plassa en lloguen.

Destruit. (Anant a despenjar la cartera que estarà al darrera d'un dels batents de la porta dels fons) ¡Mala negadal! ¡Ja ho acabaré ja tot això!

Nando. (Avensantse a despenjar la cartera y entregantla a Destruit.) Té, home; sembles un vell.

Destruit. Un vell, un vell...

Queló. (Ab sorna.) Home, a saberho t'hauries pogut estalviar la caminada avuy, perque l'hereu hi ha anat al poble y t'hauria pogut portar les cartes.

Destruit. (Sorprés.) ¿En Rafel es al poble? ¿Y què hi ha anat a fer al poble?

Queló. Veyes, preguntali.

Nando. No ho sabem nosaltres.

Destruit. Ja ho esbrinaré jo.

Queló. ¡Uy quin urch! ¡No sembla sinó que l'hereu t'hagi de donar comptes de tot lo que fa!

Destruit. Potser sí ¿què sabs tu?

Nando. (Veyent a n'en Rafel que apareix pel fons, esquerra) Miratel. Parlant del llop...

Queló. (A Destruit, ab ironia.) Aquí'l tens; rènyal si't sembla.

Destruit. ¡Reíral!

ESCENA IV

QUELÓ, NANDO, DESTRUIT, *més* RAFEL

Rafel ve del fons, esquerra.

Rafel. ¿Què es això?

Queló. (*Per Destruit.*) Aquet t'ho dirà.

Rafel. ¿Tu? ¿Què m'has de dir tu?

Destruit. Rè.

Nando. Si fem nosa...

Rafel. (*Per Destruit.*) Bé, parla...

Queló. (*A Destruit y ab molta sorna.*) Apa, y si decàs ens necessitaves... (*Senyalant el fons esquerra, per ahont desapareixen.*) serem allí... Anem, Nando, anem.

ESCENA V

DESTRUIT, RAFEL

Rafel. ¿Què vol dir tot aquet misteri?

Destruit. (*Aludint a Queló y Nando.*) Això aquells...

Rafel. Destruit, no sé perque'm sembla que't sab greu que jo hagi tornat al mas ¿es que't faig nosa?

Destruit. ¿Tu? No.

Rafel. (*Ab més intenció cada vegada.*) Donchs jo diria que sí que't faig mal d'ulls. ¿Què t'he fet jo? Ja ho veus; el pare m'ha perdonat. ¿També'm cal el teu perdó?

Destruit. (*Disposantse a sortir.*) Veuràs, es tart y jo haig d'anarmen a la meva feyna.

Rafel. (*Agafantlo per un bras.*) Es que no te'n aniràs, que hem de parlar tu y oj.

Destruit. Dèixem estar, no hem de parlar de rè.

Rafel. ¿Que no...? ¿Què'ls hi deyes de mi a n'aquells?

Destruit. Rè. home, rés .

Rafel. (*Excitantse per graus.*) Es que vuy saberho, es que m'ho diràs.

Destruit. ¿Y si no volía?

Rafel. (*Amenassador.*) També parlaríes; de grat o per forsa. (*Pausa curta. Transició.*) Mirat, de primer fes que no't vegi tant ab la Madroneta: no'n tens de fer rès d'ella ¿ho sents? ni ella de tu.

Destruit. (*Ab desvergonyiment.*) Si ets tu que m'en prives. .

Rafel. Si que te'n privo, si; y desde avuy no t'hi acostaràs més a n'ella, perque no ho vuy, perque jo t'ho mano. ¿Donchs que't creyes? ¿Que jo no'n sabia rès de lo que tramaves mentres era lluny d'aquí? ¿Que potser te creyes que no tornaria més?

Destruit. (*Ab molta reticencia.*) Potser sí; veyes, el Maco, el teu gran company, no ha tornat pas.

Rafel. (*Sorprés profundament y tremolantli la veu.*) ¡Què! ¿Què sabs? Ara si que vuy que parlis y que m'ho diguis tot, fins al últim.

Destruit. Bé. ¿Què vols? ¿No vens del poble? Allà t'ho hauràn dit si no ho sabíes, que tu ho deus saber ahont vas deixar-lo el Maco.

Rafel. (*Ab més afany cada vegada.*) ¿Al poble? No m'encenguis més, no'm neguitegis, parla d'un cop, depressa... o't mato..

Destruit. Donchs, això mateix, que'l Maco... no tornarà.

Rafel. ¿Qui ho diu això?

Destruit. Veuràs, ho diuen.

Rafel. (*Ab ira reconcentrada.*) ¡Destruit!...

Destruit. Mira, la nova ha vingut de Barcelona; jo no me l'he pas inventada.

Rafel. Però tu't cuides de ferla còrrer, y això no es cert; el Maco pot venir si vol; jo ho sé y tu callaràs, callaràs sinó...

L'amenassa.

Destruit. ¡No t'ho prens ab poch foch! ¿Y a ne tu què t'hi va al cap d'avall que torni o que no torni?

Rafel. (*Apart.*) ¡Oh, m'he venut!

Pausa.

Destruit. ¿Vols rès més?

Rafel. (*Acostantse a Destruit y estrenyentli'l bras.*) Ja parlarem.

Desapareix per la escala, esquerra, primer terme.

Destruit. (*Apart.*) Ara no'n tinch cap dubte.

ESCENA VI

DESTRUIT, *més* PÓ

Pó ve del fons esquerra ab una xapolina que deixa al darrera la porta.

Pò. ¿Fins ara no t'aixeques? ¿Donchs digues que sempre dormiries?

Destruit. ¿Dormir? Potser si que us penseu que dormia... ¡Que'n fa de dies que no he pogut aclucar l'ull! Potser tants com en Rafel es aquí al mas, y d'això avuy deu fer la setmana.

Pó. També'm té prou capficat a ne mi aquesta impensada, però ara sí que no hi há remey, ni trobo que't pugui convenir la xicoteta. Com que fetes les paus d'ells dos la Madroneta ja no serà pubilla...

Destruit. Sí que'n serà.

Pó. ¿Què vols dir?

Destruit. Que d'ensà de l'arribada de l'hereu han passat coses grosses que jo'm sé y ningú més.

Pò. ¿Com no me'n has dit res?

Destruit. Perque tenia por que m'haguessiu destorbat lo que duya de cap. Ara com que ja està fet...

Pó. Be, digues ¿y quines son aquestes coses?

Destruit. (*Confidencialment.*) Que'l penediment den Rafel es una farsa.

Pó. ¿Què dius ara?

Destruit. Que l'hereu s'ha recullit aquí perseguit per la justícia.

Pó. ¿Per la justícia? ¿Què ha fet?

Destruit. No us ho puch dir encara, però penso que ha sigut un delicte gros, dels que més se penen.

Pó. (*Esgarrifat*) ¿Una mort, potser?

Destruit. (*Senyal de que calli y mirant ab recel per tots costats.*) ¡Pst!... Parleu més baix. Tot se sabrà y a no trigar, creyeume...

Pó. Però aquet delicte...

Destruit. (*Marcant molt.*) Se va escaure a succeir el día abans de l'arribada den Rafel. ¿No us diu res això?

Pó. ¿Y tu vols dir?...

Destruit. Que jo l'he fet parlar y ab un xich més canta.

Pó. ¿Y la justícia'n té esment de que ell?...

Destruit. Potser si a hores d'ara...

Pò. ¿Sabs que't dich? Que tot això té un taran-nà que no'm fa goig y que lo millor seria que no'ns hi emboliquéssim.

Destruit. Just, aculeuvos ara que és plet guanyat.

Po. Guanyat, guanyat... No ho veig prou clar això.

Destruit. Deixeuho per mi quejo m'entenç. O molt m'enganyo, o avuy tindrem notícies grosses. (*Disposat a anarsen.*) Ara, vos.. ni una paràula...

Desapareixen pel fons, dreta, seguint baix la conversa.

ESCENA VII

MIONA, MADRONETA

La primera del según terme de la esquerra. La segona d'igual terme de la dreta, a poch d'haver sortit Miona.

Miona. (*Tancant el corral y com parlant ab les gallines.*) ¡Uix allà! Tu Blanca, que't esclafaré ab la porta. (*Ensenyant el devantal.*) Ja no'n duch més, guaita. (*Avensant per la escena.*) No se'n veurien may fartes.

Madroneta ¿Ab qui parles?

Miona. Ab les gallinetes. Si tenim converses llargues ¡son més galindoyes! Coch... coch... coch... Sempre diuen lo mateix, però jo ja'ls hi conech quan és que estàn contentes o tristes.

Madroneta. Ja ets ben criatura, Miona.

Miona. Si, jo no fos y allò semblaría un mercat de Calaf. ¿Sabs el Moro? Donchs li he fet fer les paus ab la Politana; la tenia aborrida y ¡li donava cada picossada!..

Madroneta. (*Que s'ha posat a desparar taula.*) Ajúdem, ajúdem.

Miona. Ah, té aquest ou. (*Li dona.*) Es de la Pigada; sempre se'n va a pondre al recó.

Madroneta. ¿Encara no ha baixat la tíia?

Miona. No l'he vista pas.

Madroneta. ¿Y en Rafel?

Miona. Aquet d'acabat de dinar que és al poble. Ey, si no ha tornat.

Madroneta. ¿Al poble?

Miona. Sí, també té uns acudits l'hereu...
Ves, al pich del sol anarsen per aquets varals.

Madroneta. Deu haver anat a la rectoria, aquí no sab ab qui tractarse, pobre xicot.

Miona. Jo diria que s'anyora; fa una mala cara...

Madroneta. (*Ab molt interés.*) ¿Tu també te n'has adonat de que fa mala cara'l cosí?

Miona. ¡Ay!... Ves ara ab que'm surt aquesta. (*Ab intenció.*) ¿Es que t'agrada que't parli d'ell?

Madroneta. (*Torbada.*) ¿A mí?

Miona. ¿Y que't creus que no t'ho coneix que n'estàs?...

Madroneta. (*Reptantla.*) ¡Miona!...

Miona. Be, be; deixemho córrer si t'enfades.

Madroneta. No, no m'enfado; però no sé perque les d'ús aquestes coses.

Miona. Ves qué tindria d'estrany: tu ets forsa xamosa. ell és ben guapot...

Madroneta. (*Ràpit.*) Sí que ho és de guapot en Rafel ¿oy?

Miona. (*Rient.*) ¿Veus? Ja t'he atrapat.

Madroneta. (*Somrient.*) Ves, ves; empórta-ten això a la cuina.

Li dona un munt de plats.

Miona. ¡Y tant com t'agrada!

Desapareix per la dreta segón terme.

Madroneta. (*Per ella mateixa.*) Si tothom m'ho deu conéixer. Tothom... menos ell... ¡Y que no gosi a parlarne a la tíal...

S'asseu en una cadira, quedant com abstreta.

ESCENA VIII

MADRONETA, *més* CISCA

Cisca ve de la escala, esquerra, primer terme, acostantse fins a Madroneta sense que aquesta se'n adongui.

Cisca. Y donchs ¿què tens? ¿Que no't trobes be?

Madroneta. Ay, tíal; m'heu espantat.

Cisca. Dígues ¿que no estàs bona?

Madroneta. Molt bona. ¡Y més contental!

Cisca. Veurás, com t'he trobat tan capficada.

Madroneta. Res, cabories; pensaments que una's fa...

Cisca. Es que ja t'hi he vist moltes vegades ab aquets aires de Mare de Deu d'escapata.

Madroneta. (*Torbada, sense saber que contestar.*) Si... No...

Cisca. (*Rient maliciosament.*) ¿En què quedem?

Madroneta. Acabàvem de desparar taula ab la Miona y em trobava un xich cansada, heushoaquí tot.

Cisca. Millor, millor que estiguis bona.

Madroneta. Si. ¡Y més contental!

Cisca. Ja m'ho has dit un'altra vegada aixó de que estaves tan contenta. ¿Y per què n'estás?

Madroneta. ¡Ay, ves! Qualsevol diria que us sab greu.

Cisca. No, filleta, no.

Madroneta. Es que vos també n'esteu forsa de contenta; perque en Rafel torna a ser aquí ¿oy que sí?

Cisca. (*Ab intenció.*) Y també és d'aixo ¿oy? la teva alegria... (*Pausa.*) ¡Y es torna vermella la gran beneitona!

Madroneta. Com que m'ho pregunteu d'a manera... Qualsevol diria....

Cisca. Be, dígues ¿és per aixó que estás tan alegre?... Responme, dòna.

Madroneta. (*Com enfadada de que li hagin descobert els seus sentiments, però ab visible emoció.*) ¡Donchs no, no y no!

Cisca. ¿Vols dir que't cregui? (*Madroneta extraordinariament conmoguda s'ha anat acostant a Cisca, acabant per abraçarshi, tot amagant la cara assobre'l pit d'aquella y esclatant en sanglots.*) ¡Y ara! ¿Qué plora aquesta? (*Fent alzar el cap a la Madroneta.*) Vinem aquí, ximpleta ¿per qué tens de plorar ara?

Madroneta. Si no ploro.

Cisca, No plores y les llágrimes et cauen cara avall.

Madroneta. (*Encara ploriquejant.*) Ves com sou. Qui sab què us penseu de mi.

Cisca. ¡Ay Senyor! ¿Peró qui't fa enfilear?

Madroneta. (*Com fent una rebequería.*) No, no; sou vos, sou vos qui mal penseu ¡y me'n dono una vergonya! ¡Quina vergonya!

Se tapa la cara ab el devantal y es dirigeix cap a la escala, esquerra, primer terme, més al pujar el primer grahó es topa ab en Rafel que baixa de las habitacions superiors.

ESCENA IX

CISCA, MADRONETA, *més* RAFEL

Rafel ve de la escala, esquerra, primer terme, agafant pels brassos a Madroneta y deturantla.) ¿Què't passa, Madroneta? ¿Qué plores?

Madroneta. Déixem, déixem estar.

Rafel. Mare ¿qué té la Madroneta?

Cisca. Veyes si li pots fer di tu, que a mi no m'ho ha volgut pas confessar.

Rafel. (*Provant de consolar a Madroneta que segueix plorant.*) Madroneta, dona...

Cisca. ¡Oh, y diu que està tan contenta!

Rafel. Però ¿per què plores, vols dirmho?

Cisca. Mal de divuit anys, vethoaquí. Va ja, ja us explicareu.

Va per retirarse cap a la dreta, según terme.

Madroneta. (*Rápit.*) No, tía; no m'hi deixeu aquí.

Rafel. ¡Madroneta! ¿Que't sab greu d'estarte ab mi?

Madroneta. No, que no me'n sab.

Cisca. ¡Y què li ha de saber, sant critiá! ¿Y que no ho veus que aquí plora la criatura?

Cisca dasapareix tot rient, cap a la dreta, según terme.

ESCENA X

RAFEL, MADRONETA

Rafel empeny suaument a Madroneta fins al banch de la taula, acabant per seure al seu costat. Pausa llarga durant la qual en Rafel observa atentament a Madroneta.

Rafel. ¿Sabs que m'ha entrat molt aixó de que't sábiga greu de quedarte sola ab mi?

Madroneta. No, si jo ho deya...

Rafel. Ho deyes perque te'n malfies de ton cosí; com que ton cosí és un lladre y un criminal y un mal home...

Madroneta. (*Ab vivacitat, interrompentlo.*) ¡Oh, nol! ¡No, Rafel! Jo no ho crech, no ho he cregut may que tu siguis lo que dius.

Rafel. (*Ab amargura.*) Y, ab tot, és cert. Ves qui se'n fia d'un home com jo. ¿Qui pot volerlo? ¿Qui pot?...

Madroneta. No ho diguisaixò ¿sents? No ho diguis. Jo si que fora malvada si te'n fes retret.

Rafel. No, Madroneta, déixem parlar; que hi trobo un gust acusatme a mi mateix, culpantme de tot, de tot, perque jo soch molt dolent, més dolent del que'm creuen y tu, pobreta noya, no pots durli voluntat a un depravat com jo.

Madroneta. (*Ab passió.*) Donch encara que ho fossis tan dolent y malvat com dius, jo per aixó no t'aborriria, com no t'he aborrit may, Rafel, perque tu...

Rafel. (*Ab afany.*) Jo ¿què?

Madroneta. (*Fingint el concepte.*) Tu ets fill del Jaume y de la Cisca y ells me van re-

cullir quant me vaig quedar sense pares, (*Acabant per enternirse.*) sense'ls meus pobres pares que m'hauràn de perdonar que no'ls hagi anyorat, perque'ls teus ho han ben sigut pera mi.

Rafel. Madroneta.., ¡Que'm plau sentirtel y com més te sento, més indigne'm trobo ¡si jo pegués ser bo, bo com tu, que'n fora de ditxós!

Madroneta. Si ja ho ets, ja ho ets de bo.

Rafel. (*Ab tristesa.*) Soch bo y fuges de mí. Ara mateix ne fugies y d'ensà que he tornat que tot ho fas pera no trobarte sola ab mí. (*Madroneta baixa els ulls sense gosar a contestar.*) ¿Calles? ¿Veus com tinch rahó quan te dich que no pots durmen tu de voluntat?

Madroneta. No, no és això; creu, Rafel, creume que jo no'n fujo de tu.

Rafel. Y per què ploraves quan he baixat?

Madroneta. Plorava... ni ho sé perque plorava. Ximpleses, vethoaquí.

Rafel. ¡Quína recansa m'ha fet, Madroneta, véuret plorar! Jo no ho sabia, no he sapigut fins avuy, lo endintre, lo endintre que s'fiquen aquestes llàgrimes que no ploren culpes... ¡Ah si jo pogués plorar com tu!

Madroneta. ¿Per què m'ho dius això? ¿Per què m'hi parles aixís?

Rafel. Escóltem: jo no soch el mateix d'ensà que he tornat a n'aquesta casa; te deya que no soch bo y si que'n soch perque he fet el mal y m'aborreixo perque l'he fet quan te veig a tu que ets tan bona... tan bona... ¿Per què no hi pensava abans en tu, que no hauría sortit may d'aquesta casa, com a lladre que'n vaig sortir? ¿Per què no me'n

recordava de tu, quan lluny d'aquí no més pensava que en la maldat y el vici?...

Madroneta. Jo't sento y no sé si t'entech, Rafel. Tu'm parles d'una manera que'm fa pena y alegria a la vegada. Per mí be ho ets aquell Rafel de quan érem noys y si tu no hi havies pensat més en mí, jo de tu me'n havia recordat cada dia en les meves oracions y havia fet prometensa a la Verge de la Guía que't dugués per bon camí y, ja que t'hi ha portat, jo cumpliré'l vot, jo li duré la ofrena...

Rafel. (*Sobtat.*) No, no ho fassis ¿sents? No ho fassis. No ho diguis més això, Madroneta; jo no hi soch per bon camí; no la compleixis aquesta prometensa.

Madroneta. (*Ab dolorosa estranyesa.*) ¡Rafel!... ¿Per què ho dius això?

Rafel. No, no la compleixis ¿ho sents?

Madroneta. ¿Què potser no hi creus en Deu? Digues... Parla...

Rafel. ¿Això'm faria aborrible als teus ulls?

Madroneta. (*Ab gran afany.*) Responme ¿no hi creus en Deu?

Rafel. (*Apart.*) Acabemho. (*Alt, forsat*) No.. no hi crech.

Madroneta. (*Ab horror.*) ¡Oh, calla, calla!

Rafel. ¿Veus si'n soch d'odiós? No, no hi crech en Deu; ni en la Verge, ni en el cel; en l'infern sí, en aquet que'm crema y que m'abrusa.

Agitació.

Madroneta. (*Fugint esglayada den Rafel.*) ¡Calla, callat!...

Rafel. (*Ab esfors més pronunciat cada vegada.*) ¿Veus? ¿No t'ho deya? Vúlguem ara; vesho creyent que soch bo; resa per mí encara.

Madroneta. (*Mirant al fons ab esglay com sentint algú que s'acosta.*) ¡Ve gent! ¡Oh si't sentien!

Puja ràpidament la escala,
esquerra, primer terme.

Rafel. ¡Fuig, fuig de mí!

Madroneta. (*Apart, desde'l cap d'amunt de l'escala.*) ¡Y, ab tot, l'estimol! ¡Pobre Rafell

Desapareix.

Rafel. ¡Ay que no pot ser meva aquesta dòna!

ESCENA XI

RAFEL, QUELÓ

Queló ve del fons esquerra.

Quelo. ¿Ja has fet la llista de lo que hem de durhi demà a mercat?

Rafel. (*Maquinalment seguint en sa abstracció.*) No, no l'he feta.

Quelo. ¿Donchs què esperes? ¿No te la va encarregar a tu ton pare aquesta feina?

Rafel. Si, si...

Quelo. Au, treu la llibreta y apúntahi un cove de pomes, d'aquelles del ciri ¿sabs? (*Cri-dant, dirigint la veu cap a la dreta, segon terme.*) ¡Miona!... (*A Rafel.*) N'hi ha tota una brancada que cauen de madures... Que no treus la llibreta? Es aquí al calaix.

Rafel. (*Mitg desensopintse.*) Ah, sí.

Treu la llibreta y el tinter y
es posa a escriure.

Quelo. Endemés, ¿com han acabat les rahons ab el Destruit? ¿Que us heu barallat?

Rafel. No, déixem

Quelò. Creume, desconfien d'aquell fatxen-

da; tant ell com son pare podrien ben llaurar de parella.

ESCENA XII

RAFEL, QUELÓ *més* MIONA

Miona ve de la dreta, según terme, portant un cove.

Miona. (A *Queló*.) ¡Somhi, xicot!

Quelo. Au, que avuy tenim feina llarga, y veyes de no saccejar la branca com l'altre día, que ab una mica més et caich assobre.

Miona. Y tu veyes de no tirarme espessament la fruita al cap.

Quelo. Paressis millor el devantal.

Miona. Ay el gran...—Pare Senyor perdoneume, que no sé que'm faríes dir!—L'estench tota la llargada de brassos, que fins se m'arriben a dormir.

Quelo. (*Empenyent a Miona cap al fons.*) Passa, passa, trapassera.

Desapareixen pel fons, esquerra.

ESCENA XIII

RANEL, JAUME

Jaume ve de la escala, esquerra, primer terme.

Jaume. Ah ¿ets aquí tu?

Rafel. Sí, feya la nota pel mercat.

Jaume. ¿A veure? (*Examinant la llibreta en la que escriu en Rafel*) No, home; no ho fas be; en aquesta *casilla* s'hi assenten les sortides y en la de l'altra plana s'hi anoten les vendes.

Rafel. Oh, jo...

Jaume. (*Fullejant la llibreta.*) Té, pren patró d'altres setmanes ¿veus?... (*Pausa llarga. Transició.*) Escolta noy, dies ha que volia parlarte y ara és la bona ocasió; hem acabat la brema y pera nosaltres ara és com si comensés l'any, y, any nou. vida nova, que diuen.

Rafel. Jo també volia parlarvos y potser de lo mateix.

Jaume. Donchs ara és temps... Deu fer com a vuit dies que ets aquí y jo ni t'he demanat comptes del passat ni t'he obligat a res pera que tu mateix t'imposessis de la teva situació. Ja ha arribat, donchs, l'hora de treballar y redimirte. El meu perdó no'm recarà si te'n sabs fer digne, però no soch jo sol qui deu perdonarte: han de perdonarte tots els d'aquesta casa, la memoria dels avis, tot el poble; y el perdó de tots, l'olvit de tots, el respecte de tots, no més pots comprarlo donant l'exemple y ab la suor del treball que renta totes les culpes.

Rafel. ¿Què no faria jo, pare, pera conseguir aquesta redempció? Suor de sanch vessaria si pogués esborrar ab ella el meu passat que'm pesa assobre la consciencia com càrrega feixuga.

Jaume. Aixís es com ho conseguiràs y aixís may podré penedirme d'haverte perdonat.

Rafel. Us enganyeu, pare; si poguessiu escorcollar el meu cor, compendrieu el meu descoratjement y la meva desesperació. Jo a n'aquí m'haig d'averkonyir de tothom, haig de fugir de tothom, haig d'abaixar els ulls devant dels qui llegeixen en el meu front aquesta taca d'oprobí que no més la mort esborra. Jo no hauria hagut de tornarhi a

n'aquesta casa, perque al ferho, he llehsat sobre vos una nova injuria, he comés un nou crim, us he donat una punyida més fonda.

Jaume. ¿Y tu dius que estàs penedit? ¿Què ha de ser sino aquesta vergonya la pena de la teva culpa? Avergonyit, si, ¿que't creus que no n'estich jo? Si tu no la sofreixes ab resignació aquesta vergonya, si fuges de les acusadores mirades d'aquells als qui has escandalitzat ¿com podràs rescabalar als seus ulls el teu bon nom? Y el teu nom es el meu, Rafel, el que tu has infamat. L'home penedit de cor troba poca tota satisfacció que se li imposa per pena dels seus pecats.

Rafel. No, pare, no m'enteneu. Jo no vuy fugirne de la pena que'm mereixo, però voldria patirla tot sol mal que m'hagués de consumir d'angunia y de remordiment.

Jaume. ¿Y com conseguirho?

Rafel. Posanthi terra entremitg; anantmen d'aquí per sempre més.

Jaume. (*Ab gran sorpresa.*) ¡Què! ¿Què dius?

Rafel. Si, aquí jo no podria viurehi.

Jaume. (*Ab indignació creixent.*) ¿Anarten? ¿Anarten d'aquí?... Mira, díguem que no ho entés bé, que no es això lo que m'has volgut dir.

Rafel. Y, ab tot, es la meva resolució.

Jaume. (*Fora de sí.*) ¡La teva resolució! ¡Ara veig ahont van els teu escrúpols! Tu lo que vols es desferté de mi, tornar a la mala vida, enllotarte en el crim altra vegada.

Rafel. No, pare, no es això.

Jaume. ¡Hipòcrita! ¡Farsant! ¡Mal fill!

Rafel. Perque no ho soch es que vuy anar-men.

Jaume. Donchs no serà, no serà. ¿Te creyes enganyarme? ¡Assobre l'afront, la befa y l'escarnil

Rafel. Oh, no...

Jaume. Mira, no te'n hauria preguntat res de la teva vida passada, però ara vuy saber-la tota, tota, pera fer, si cal, un presiri d'aquesta casa ahont t'acabi el sofriment y la vergonya.

Rafel. ¡La meva vida passada! Si es per això que vuy fugir d'aquesta terra, pera que no la sapiguen ni vos, ni'ls que la volten y perque si la sabfeu no m'arribés ni la vostra maledicció ni l'odi de la que'm podria fer un sant.

Jaume. Calla, calla; cinich, malvat... Mes no, parla, confessemho tot. T'ho mana el pare, el jutge.

Rafel. No, may.

Jaume. (*Exasperat y agafant a Rafel per un bras.*) Parla, parlaràs...

Rafel. No.

Jaume. ¡Parlaràs!

Rafel. No; no puch.

Jaume. (*En el paroxisme de la indignació y alsant la mà pera bofetejar a Rafel.*) Donchs...

Se conté cayent assegut al banch de la taula, aclaparat per l'esfors que ha fet de comprimirse.

Rafel. (*Ab arrebatament dolorós.*) ¿Què'm fa? ¡Feriume, mateume, trepitjeume! Tot es poch per aquet torment que'm rosega l'ànima. ¿Per què hi he tornat jo a n'aquesta casa?

ESCENA XIV

RAFEL, JAUME *més* CISCA

Cisca. (*Cisca ve de la cuina atreta pels crits den Rafel.*) ¿Què es això? ¿Què passa? Jaume... Rafel...

Jaume. (*Desbotant l'ira*) Miratel; aquet miserable es lo que vas dur al mon; aquet farsant que fingeix penediment quan aquí no hi ha vingut més que atiat per la fam y la miseria, y ara, com que el gos ja està fart, vol fugir un altre cop pera enmatzinar el mon ab la seva mala baba.

Cisca. ¡Jaume! ¿Què dius? Això no es cert. ¡Respón, Rafel, fill!

Jaume. No, no li diguis fill, que no te n'es, com tampoch ho es meu ¡Maleit el día!...

Cisca. ¡Oh, calla! ¡Què es lo que vas a dir!

ESCENA XV

RAFEL, JAUME, CISCA *més* MOSSEN ÀNGEL

Mossen Angel ve del fons, esquerra.

Mossen Angel. ¡Per Deu! ¿Què teniu?

Cisca. Senyor Rector, que'm mataràn a mí.

Esclata'l plor.

Mossen Angel. Però ¿què ha passat? Jaume, parleu. ¿No tinch dret a una resposta?

Jaume. (*Senyalant a Rafel.*) Ell, ell li dirà, jo no'l vuy veure més. Anem, Cisca; m'avergonyeixo de que m'hagi pogut dir pare.

Mossen Angel. (*Reptantlo.*) ¡Jaume!

Cisca. (*Apart, a Mossen Angel.*) Mossen Angel, párlili. A les seves mans ho deixo tot.

Cisca y Jaume desapareixen per la dreta, según terme.

ESCENA XVI

RAFEL, MOSSEN ANGEL

Rafel. (*Ab desesperació.*) !Prou, prou! Que acabi aquel martiri!

Va per anarsen cap al fons.

Mossen Angel. (*Enèrgich.*) ¡Rafell ¿Ahont vas? ¡Rafell (*Anantlo a conseguir y aturantlo pel bras.*) Que soch jo qui't crida. (*Pausa. Mossen Angel porta a Rafel fins al banch seyent tots dos de costat.*) Càlmat y parla. ¿Què es lo que té ton pare? ¿Què tens tu? Quan he tornat a la rectoria m'han dit que hi havies estat deixant recado de que fes cap aquí tot seguit. Ja hi soch aquí. Dignes ¿què passa?

Rafel. (*Ab mostres de dolor verdader.*) Perdò, derdònim, mossen Angel. Jo soch un mal, vat, un miserable. Jo l'he enganyat a vostè, he enganyat al pare.

Mossen Angel. ¿Què dius? ¿Es que no es veritat el teu penediment? Si aixís fos no m'hauries enganyat a mí ni a ton pare, fill meu, si no a tu mateix, acabante d'enfonzar al abim de perdició, encegante més y més en el mal.

Rafel. Ara sí, ara sí que n'estich de penedit, però ja es tart y'l meu penediment en comptes de serme un consol es el corcó que més me rosega.

Mossen Angel. May es tart pera tornar a don camí.

Rafel. Jo he estat a la rectoria pera confessarli a vostè quina es la meua angunia, perque sols vostè pot enténdrem y aconortarme.

Mossen Angel. Digues, digues, fill.

Rafel. Quan vaig entrar en aquesta casa no era pas el fill pròdich que contrit torna a la llar pairal, sinó el criminal que fugia de la justícia.

Mossen Angel. ¡Un delictel! ¡Un altre delictel!

Rafel. Si, mossen Angel; esgarrifòs. ¿Cóm li explicarè jo'l capgirament que va operarse dintre de mi al trobar-me altre cop entre'ls meus? L'aire d'honradesa que aquí tot respira, l'esperit de recitut del meu pare, els recorts de la infantesa que varen endolcir el meu cor sotragat per les males passions, varen fer que jo m'hi trobés aquí com un estrany, com un foraster.

Mossen Angel. El dolent sempre ho es pera els de cor recte.

Rafel. Però més que tot, qui m'ha fet sentir mes aquet desitg de ser bo, de ser honrat, ha sigut la Madroneta, aquesta criatura que m'ha estimat quan els altres me tenian aborrit, que resava per mi quan els demás me maldien, que m'anyorava quan jo més entregat estava a la mala vida.

Mossen Angel. ¡Deu meu!

Rafel. Y jo l'ne arribada a estimar ab un amor tan pur com el dels àngels y es de tant que l'estimo que no goso a dirli, perque a la hora que m'encanta, el seu amor m'esglaya, que ella no pot ser meua, no pot serho.

Mossen Angel. ¡Quina compassió que'm fa la teva ànima, fill! L'han combatuda tantes tempestes que s' nega dintre mateix de port.

Rafel. Si, es nega sense salvació, perquè'l mateix bras que se m'allarga es el qui m'enfonza en el meu passat esgarriós. Jo haig d'anar-me'n d'aquí, mossen Angel, abans de que a tots els meus crims no hi afegeixi'l d' enamorar aquesta noya: me'n haig d'anar abans de que'm mati la vergonya de que'm conegui ab tots els meus horrors.

Mossen Angel. ¿Y'n té esment la justícia del teu delictes?

Rafel. ¿Què'm fa? No es el càstich lo que temo, es el dolor de veurem execrat per ella, per la dòna que estimo per sobre tot lo de d'aquet mon.

Mossen Angel. ¿Tan gran es el teu pecat que no te remisió?

Rafel. ¡El més horrible!... ¡Tantes vegades com vosté m'ho havia dit, mossen Angel, que aquell home seria la meva perdició!

Mossen Angel. (*Sorprés.*) ¡Qui! ¿El Maco?

Rafel. Sí, ell.

Mossen Angel. ¡Oh, quina idea! Pel poble corre la veu de que l'han mort a Barcelona.

Rafel. (*Ab veu tremolosa y apagada.*) Sí... es mort.

Mossen Angel. (*Ab esglay.*) ¡Y tu!...

Rafel. (*Abaixant els ulls y ab veu quasibé imperceptible.*) Si.

Mossen Angel. (*Cobrintse la cara ab les mans, horroritzat.*) ¡On, Verge Santal! ¡Fu! ¡Fu tacat ab sanch d'un semblant teu! ¡De un germà!... ¡Tu assessí!

Rafel. No, això no; vaig matarlo noblement, cos a cos, defensantme. Ell m'havia robat els guanys del joch; va insultarme, va amenessarme...

Mossen Angel. ¡Oh, calla, calla, desgraciat! No vulguis atenuar el teu crim ab excuses que ha inventat la malicia dels homes. Devant d'ells com de Deu ets execrable.

Rafel. Donchs ¿què fer? El pare sense saber el meu delicté m' maleeix y m' rebutja perquè m' creu un hipòcrita y pensa que sols vuy anarmen d'aquesta casa pera seguir la vida de disbauxa; confesso a vostè'l meu crim y no trobo en els seus llavis ni una paraula de consol. ¡Quina pena més grossa pot haverhi encara pera mí! ¡Deu me perdonaria y vosté nol!

Mossen Angel. Sí, fill; quan més gran es el pecador. més se li té de perdonar. El meu sagrat ministeri m'obliga a ampararte sense encobrirte y pot aplacar l'ira divina si no la dels homes. Ells no perdonen per lo mateix que pequen.

Rafel. (*Besant la mà de mossen Angel ab gran efusió.*) ¡Oh, gracies, gracies!

Mossen Angel. Tens rahó, es precis que te 'n vagis d'aquí, lluny... a Amèrica. Ara lo que cal es buscar medis per fer el viatge. Ab ton pare no cal pensarhi; jo—pobre de mi—mentres hi hagin necessitats a la meva parroquia no puch tenirne de diners. Mes jo'n buscaré, jo remouré cel y terra pera trobarlos. Mirat, ara mateix comensaré a fer passos...

Moviment d'anarsen.

Rafel. ¡Oh, mossen Angell! Lo que vosté fa per mi may podré pagarli.

Mossen Angel. Si; podràs pagarmho fent bé; salvant la teva ànima. Pensa que allà ahont vagis no t'hi espera'l goig sinó una expiació de tota la vida, que de tota una vida ha sigut el crim ab que t'has infamat.

Desapareix pel fons, esquerra.

Rafel. (*Tot pujant l'escala, esquerra, primer terme.*) ¡Oh, si; tota la vida!

Desapareix.

ESCENA XVII

JAUME, CISCA

Venen de la cuina, dreta, segón terme, parlant desde dins, fins que s'indiqui.

Cisca. Y, home, veuràs com no es lo que't penses.

Jaume. Es que vuy acabarho això, es que no se avenirmen. (*Sortint a escena y ab sorpresa de no trobarhi a Rafel.*) ¿No hi es?

Cisca. Se le n'haurà endut pera sermonejarlo.

Jaume. Es que si ell no ho arregla ho arreglaré jo y avuy mateix.

Cisca. Vaya, home, no t'hi afectis tant.

Jaume. ¡Quina creu més grossa es la que Deu m'ha enviat! ¡Un fill lladre, lladre! Y té, quan el creya penedit, ara surt que la seva esmena no es més que una farsa. Jo no l'hagués perdonat; jo li hagués barrat la porta de casa com a un gos foraster; aixís, aixís l'havía de tractar.

Cisca. Però, home, tu estaves exaltat; potser si li parlaves ab més calma...

Jaume. No'l defensis, Cisca, no'l defeniss

perque no fas sinó acabarme d'indignar ¡Es
un brètol! ¡Un brètol!

ESCENA XVIII

JAUME, CISCA, *més* DESTRUIT

Destruit ve del fons, esque-
rra, portant el correu.

Destruit. El correu, nostramo.

Jaume. (*Senyalant la taula.*) Dèixal aquí...
¿NO més han arribat diaris?

Destruit. Hi ha un plech urgent que du'l sa-
gell del jutge de partit.

Jaume. ¿Urgent? (*Agafa'l plech, l'obra y co-
mensa a llegir-lo marcant-se'n a la cara signes
de sorpresa y d'horror creixent després.*) NO;
no pot ser...

Se passa la mà pels ulls, re-
prenent tot seguit la lectura,
fins que li cau els paper dels
dits.

Cisca. (*Alarmada.*) ¿Què tens? ¿Què't passa?

Jaume. (*Agafant-li un tremolor convulsiu y
anant d'una banda a l'altra ab els brassos
enlaire y'ls dits crispats, cridant com un
boig.*) ¡Katell!.. ¡Rafell!.. ¡Ra. .

Li sobrevé un desmay, pri-
vant Cisca y Destruit de que
caigui a terra.

Cisca. (*Esglayada*) ¡Jaume, Jaume!.. ¡Aquí-
gent!

Destruit. (*Cridant pel fons, esquerra.*) ¡Pare,
depressa!

ESCENA XIX

JAUME, CISCA, EESTRUIT, *més* PÓ, NANDO, MADRONETA, QUELÓ, MIONA, RAFEL

Van apareixent a mida que s'indica.

Pó. (*Del fons, esquerra.*) ¿Què es això?

Nando. (*Idem.*) ¡L'amol!

Pó y Nando corren a socòrrer a Jaume.

Cisca. ¡Jaume, parla! ¡Jaume! (*Ab desesperació.*) ¡Ay que se'ns mor!

Madroneta. (*Venint de la escala.*) ¡Oncle, oncle!

Queló y Miona venen del fons, esquerra, ab un cove plè de fruita que deixen a la entrada, anant a socòrrer a Jaume.

Quelò. ¿Qué passa?

Pó. A fora, trayeulo a fora, que rebi l'aire.

Rafel. (*Apareixent per la escala, esquerra, primer terme, y mantenintse allunyat del grup.*) ¡El pare!... ¡Oh, quina sospital!

Cisca. ¡Jaume, Jaume! ¡No respira!

Madroneta. ¡Oncle! ¿Qué teniu, oncle?

Segueix en les exclamacions mentres s'enduen a Jaume pel fons, esquerra. Destruit se queda en escena, apoyat a la taula, com pensatiu.

Rafel. (*Adonantse del paper que hi há terra, aplegantlo y llegintlo.*) ¡Denunciat...! (*S'adona de Destruit y acostantshi li rebut el plech exclamant ab tó d'ira reconcentrada.*) ¡Miserable!

TELÓ

ACTE TERCER

DECORACIÓ

La mateixa del segón acte. Es nit entrada, fins les darreres escenes en que comensa a clarejar. La escena estarà dèbilment enllumenada per una llum manera que hi haurà assobre la taula. Desde l'acció desenrotllada en l'acte anterior, han transcorregut solzament algunes hores.

ESCENA PRIMERA

MIONA, QUELÓ, NANDO

Conversen asseguts al voltant
de la taula.

Nando. Donchs jo'm creya ben bé que no hi
fòrem a temps.

Quelo. Ca; encara no feya un quart que ha-
viéu anat a buscar el metge que l'amo ja
estava retornat.

Nando. Per això ja es un cop fort, ja, el que
ha rebut.

Miona. (*Imposàntelshi silenci.*) ¡Pst!.. No par-
leu tan alt, que la Madroneta es allà dins
(*senyalant la cuina, dreta, según terme*), y
si us sentia encara tindria més pena.

Quelo. ¡Pobre Madroneta!

Miona. A n'ella si que l'ha afectada forsa lo
den Rafel. Com que l'estimava tant. (*A
Queló.*) Veyes si ara tot d'un plegat se sa-
pigués que tu ets un *craminal*. Jo'm mori-
ria, cert.

Quelo. No ho diguis ni en broma. ¿Jo matar
a un home? ¿Que't creus que tinch tan mala
ànima?

Nando. Bé, qui sab lo que faries; devegades
un 'sencega y...

Quelo. No, no; matar may.

Nando. ¿Que l'havies conegut tu al Maco?

Quelo. ¡Ja ha crech! No s'ha perdut gran
cosa, no, perque ell es qui'n té la culpa de
que l'hereu sigui com es. Ell y només ell
va ser qui'l va desencaminar. Ja l'ha pa-
gada, ja.

Miona. (*A Queló.*) ¿Y vols dir que l'amo està
decidit?..

Quelo. ¿Què? ¿A entregarlo? Ja hi posaria les mans al foch. Es un home que no's tors per uingú. Si li va perdonar la primera feta ja's pot dir que va ser per miracle.

Miona. Però mira que això d'entregar un fill es molt fort y la sanch sempre tira.

Nando. També ho trobo.

Queló. No'l coneixeu; quau se recorda de que es jutje no hi ha res que'l deturi.

Miona. ¡Pobres de nosaltres!

Nando. ¿Y en Rafel no's va resistir quan el van tancar allà dintre?

Senyalant a ¡la dreta, primer terme.

Queló. Gens ni mica; ell mateix va entrarhi.

Nando. Ja es prou.

Queló. Oh, es que pera mí ara sí que n'està de penedit de debò en Rafel.

Nando. Sí a bona hora, no voldria pas ser a la seva pell.

Miona. (A *Queló.*) Y digas ¿hi ha molta pena per matar a un home?

Queló Mira, a n'el Tomeu, que va matar al Xich de la Farga, varen sortirli dotze anys de presiri; d'això ja'n fa cinch; ves si li toca covar encara.

Miona. Ay, ara'm fa una por en Rafel.

Nando. ¿Por?

Queló. Llàstima fa, bona llàstima.

Miona. ¡Verge quina nit hem passat tots ple-glats!

Queló Ja pots ben dirho, y que ningú s'ha ficat al llit.

Nando. Si, pera dormir estem.

Queló. Y encara hem de passar lo més trist,

Nando. ¿Què vols dir?

Queló. Home, quan vinguin els civils pera endúr-senel al hereu.

Nando. Jo, què vols que't digui; no m'hi hauria prestat com el Destruit a anar a avisar la guardia civil. Encara que m'ho haguès manat l'amo no hi hauria anat.

Queló. ¡Oh, el Destruit!... No sé que me'n pensi jo.

Nando. ¿Vols dir que?... ..

Queló. No vuy dir res, però veureu, en Rafel ha degut ser denunciat o sinó potser no s'hauria sapigut el seu delicte. A més a n'el Destruit en Rafel li fa nosa; això es clar.

Nando. Això si que fora una acció baixa.

Miona. ¡Quin mal cor!

Nando. ¿Y vols dir que no podrien ser males volenses?...

Queló. Ca; si ell mateix ho ha confessat a son pare, y devant de tots.

Nando. Què vols que't digui: d'ensà de lo d'aquesta tarda, que'm sembla que aquesta casa'm caigui assobre. Tot fa una mena de tristesa...

Queló. A mi també me'n fa. ¿Sortim una estona a fora? Tampoch falta gaire per ser dia.

Miona. Jo me'n vaig a fer companyia a la Madroneta. S'està allí (*senyalant a la dreta, según terme*), tota sola, plora que ploraràs.

Nando. ¡Pobre noya!

Queló. ¿Y per la Cisca? ¿Què no ha sigut un trastorn ben gros per la Cisca?

Queló y Nando desapareixen pel fons, esquerra, conversant. Miona's dirigeix cap a

la dreta, según terme, mes al arribarhi, es topa ab la Madroneta que'n surt.

ESCENA II

MIONA *més* MADRONETA

Madroneta ve de la dreta, según terme, plorant.

Miona. Madroneta, no ploris que'm fas una pena... Y potser encara hi haurà remey, dòna.

Madroneta. (*Ab descoratgement.*) ¡Remey...! ¿Quín?

Miona. Y si; veuràs com ton oncle acabarà per compadirsen y'l farà fugir a n'en Rafel.

Madroneta. No, no m'ho fassis esperar; jo'l conech a l'oncle y no ho consentirà.

Miona. Qui sab. A la fi li es pare.

Madroneta, ¡Ay Miona! Si'm sembla que somnió ¡un somni esgarrifós! ¡En Rafel assessí! No, si no pot ser. Díguemho tu, díguemho Miona ¿oy que no pot ser? ¿Oy que en Rafel no pot serho tan malvat? (*Miona no contesta.*) ¡Calles!... Com tothom, y com tothom abaixes els ulls. Ningú, ningú'l defensa al pobre Rafel.

Torna a esclatar el plor. Miona l'abrassa, amoixantla.

Miona. ¡Pobre Madroneta!

Madroneta. ¡Ay si sabies quin es el meu patir! Diuen que en Rafel ha mort a un home, mes no es a n'ell a qui ha ferit, que la fulla del punyal jo l'he sentida al cor, endintre, endintre, clavantshi fins al pom.

Miona. No't martiritzis aixís a tu mateixa, prova d'olvidarlo.

Madroneta. ¿Olvidarlo? ¿Què dius? Ah, no; no puch... No vuy.

Miona. ¡Com l'estimes!

Madroneta. Si, si; a tu t'ho diré; a tu, que no'm fa vergonya. Aixís, tal com és, encara l'estimo a n'en Rafel y l'estimaré sempre, sempre, y ara més, ara que's veu perseguit, insultat de tothom, ara que inspira horror es quan més l'estimo.

Miona. ¡Desgraciada!

Madroneta. ¿Per què m'ho dius? Soch ditxosa estimantlo y estimantlo jo sola al mon.

Miona. ¿Però no veus que no pot ser per tu?

Madroneta. ¿No pot ser per mí? ¿Per què? ¿Per què no pot serho?

Miona. ¿Com dirtho per no ferte pena? El desconsol no't deixa pensar, Madroneta. ¿No veus que en Rafel ha de respondre devant de la justícia del mal que ha fet?

Madroneta. Ah, no; ja t'entenç; es que no me'l pendrà en Rafel, no se l'enduràn, no, no; ara ho veuràs: (*Cridant.*) ¡Rafel! ¡Rafel!

Intenta anar cap a la dreta,
primer terme, ahont se suposa
près en Rafel.

Miona. ¿Però què no veus que no pot ser?
Càlmat...

ESCENA III

MIONA, MADRONETA, CISCA

Cisca ve de la escala, esquerra, primer terme, atreta pels crits de Madroneta.

Cisca. ¡Madroneta, filla, filleta meval!

Madroneta. (*Abrassantse a Cisca.*) ¡Ay que jo'm morol!

Cisca. No ploris, que'm trenques el cor; pensa que en Rafel es el meu fill, l'únich que Deu m'ha donat, y ara vaig a pérdrel potser per sempre més!

Cisca esclata'l plor.

Miona. Cisca, mestressa... ¡Jo no sé què dilshi pera consolarles!

Cisca. Miona ¿Y'l senyor Rector que no ha vingut encara?

Miona. El Nando be ha dit que l'havía avisat quan ha anat al poble a buscar el senyor metge.

Cisca. ¡Qué triga!

Madroneta. (*De sobte com acudintseli una idea.*) ¿El senyor Rector? Si, ell podrà salvarlo a n'en Rafel, que sempre li ha volgut be mossen Angel.

Cisca. Mes com...

Madroneta. Sí; el salvarem. La Miona'ns ajudarà (*A Miona.*) Vina. (*Miona s'acosta més a les altres, formant grupo molt estret. Madroneta parla baix, més ab exaltació, com desvariejant.*) Que fugi, que fugi en Rafel y que vagi a amagarse a la rectoría; del senyor Rector no'n sospitaràn

Cisca. ¿Y cóm podrà fugir?

Madroneta. (*Ab descoratgement.*) ¡Es veritat!... ¡Tot es perdut!

Cisca. ¡Tot!

Madroneta. Si podíeu convéncer al oncle...

Miona. (*A Cisca.*) Si, a vos us estima l'amo, de vos ne fa cas.

Madroneta. Si, tía, entre vos y mossen An-

gel li donareu entenent de que'l salvi a n'en Rafel.

Cisca. ¿Jo? Plorant y de genolls li he demanat y ell se mor de pena, però no cedeix, no m'escolta.

ESCENA IV

MIONA, MADRONETA, CISCA *més* MOSSEN ANGEL

Mossen Angel apareix pel fons, esquerra. Aixís que'l veuen Cisca y Madroneta se li acosten ab gran afany, plorant y besantli les mans.

Cisca. ¡Senyor Rector, sàvil!

Madroneta. ¡Mossen Angel, per Deu!

Mossen Angel. ¡Pobretes!... Tot ho sé, tot m'ho han contat. La prova que Deu Nostre Senyor us envía es terrible, es espantosa. (*Alsant els ulls al cel.*) Apartèuloshi, Senyor, aquet càlzer d'amargura.

Madroneta. ¡Vostè pot salvarlo!

Cisca. ¡En vostè no més confiem!

Mossen Angel. (*Signant al cel.*) No, Cisca; confieu no més en Aquell que tot ho pot y demaneuli de tot cor que judiqui al vostre fill segons misericordia... ¿Ahont es en Jaume?

Cisca. A dalt; parlili, con mòguil...

Mossen Angel. Massa espereu de les meves migrades forses y no es ab un instant com se torsa aquella ànima de ferro. La divina voluntat va tremparla en la justícia y la fortalesa y la meva consciencia contorbada devant d'ell, no sab què deu aconsellarli. Jo'm reconech petit devant den Jaume y'm

sento corprès d'un gran respecte per aquest home. Jo no soch més que un pobre capellanet y ell una ànima gran que confón y admira. Deu me perdonarà si provo de fer-la trontollar; Ell que diguè: «Benaventurats siguin els pobres d'esperit.»

Cisca. ¡Senyor Rector, per caritat! ¡Qué se'ns l'enduràn a n'en Rafel, que no'l veurem may més!

Madroneta. ¡May més!

Miona. (*Acostantse a n'el grupò del que durant la escena n'havia estat separada, plorant*) Jo també li demano, senyor Rector; per la Cisca, per la Madroneta, que's moririen...

ESCENA V

MIONA, MADRONETA, CISCA, MOSSEN ANGEL,
més JAUME

Jaume baixa de la escala, esquerra, primer terme, ab el cap baix, com profundament capficat. No s'adona dels altres fins que'ls té a la vora.

Jaume. ¿Y donchs? ¿Ahont son els homes? ¿No ha tornat encara aquell... aquell que he enviat al poble?

Miona. ¿El Destrúit?

Jaume. Sí, ell.

Miona. No, encara no ha tornat. (*Apart.*) M'esglayo sols de mirarlo. Si Deu volguès tocarli'l cor...

Desapareix per la dreta, según ter.ne.

ESCENA VI

MADRONETA, CISCA, MOSEN. ANGÈL, JAUME

Jaume. (*A Cisca y Madroneta.*) ¿Què hi feu aquí vosaltres? Aneu, aneu. ¡Plors; plors!.. ¡Justicia, justicia!

Cisca y Madroneta trenquen a plorar.

Cisca. (*Abrasantse a Jaume.*) ¡Pensa que es el nostre fill! ¡L'únich fill que tenim! ¡Que la tristesa'm matarà, Jaume!...

Jaume. (*Encés d'indignació.*) A mi la vergonya, l'afront. ¡Criminal! ¡Assessí! ¡Cóm un llamp no ha arborat aquesta casa y no'ns ha fet cendres a tots!

Madroneta. (*Ab desesperació.*) ¡Oncle, feume agafar també a ne mí donchs! Jo l'he feta aquesta mort, jo soch qui us ha omplert de vergonya, jo, jo sols.

Jaume. ¡Infelis! Tu l'estimes y t'infames ab aquest amor. ¿Què no ha tacat ab la seva baba aquell miserable?

Cisca. (*Ab gran desesperació.*) ¡Màtem! ¡Màtens si no vols salvarlo! Jo l'he dut en mes entranyes; jo li he donat la vida; ell me costa dolors y llàgrimes sens fi. ¡Es el meu fill!

Mossen Angel. (*Apart. per Jaume.*) Es incommovible. (*Apart, a Cisca y Madroneta.*) Prou, prou ja; aneu, anéusen y reseu en tant jo demano al cel... un miracle.

Cisca y Madroneta's retiren per la escala, esquerra, primer terme, plorant.

ESCENA VII

MOSSEN ÀNGEL, JAUME

Jaume. Be, mossen Àngel; suposo perquè ha vingut o perquè l'han enviat a buscar; però tot es en vá; no s'esforsi en convèncem perquè jo no haig de tornar enrera de la meva resolució.

Mossen Àngel. ¿Y quina es la vostra resolució? ¿Entregar al vostre fill? ¿Condemnar-lo a un presiri Deu sab fins quan?

Jaume. Això, això. Vostè, que'm coneix forsa, ho pensa aixís perquè aixís deu ser; això es lo just, a lo que vinch obligat en consciencia.

Mossen Àngel. En la consciencia de jutje, sí; en la de pare no. La veu de la naturalesa pot fallar aquet plet en favor del pare y Deu Nostre Senyor no usdemanarà comptes de lo que ès superior a totes les forces humanes. El Criador la sab la nostra flaqueza y es per aixó que a l'home que va pecar contra d'Ell va redimirlo y no als àngels que varen rebelàrseli.

Jaume. Senyor Rector, no'm parli aixís, perquè les seves paraules si no'm descoratgen ni'm fan dubtar amargen més el meu cor. No son reconvencions lo que ara'm cal sinó paraules que m'ajudin a sortir be d'aquesta suprema prova.

Mossen Àngel. Prova suprema a la que ni Deu ni'ls homes us subjecten.

Jaume. ¿Donchs què? ¿Què es lo que vostè m'aconsellaria? ¿Un manquement de justícia, de la santa justícia que no vol que' mal triomfi assobre la terra? ¿Peco potsel

exercintla aquesta justícia sobre'l meu propi fill?

Mossen Angel. No, no pequeu, però Deu no'ls exigeix la perfecció als homes, no'ls hi obliga a ser sants. La vostra conducta és meritoria als ulls del Suprem jutge si és l'amor a la justícia lo que us inspira y és el bras Totpoderós qui us arma de fortalesa.

Jaume. Aixís, aixís vuy que'm parli.

Mossen Angel. Mes, digueume, Jaume, digueuho al sacerdot que es enviat de Deu sobre la terra. ¿No es orgull vostra virtut?

Jaume. ¿Orgull?...

Mossen Angel. Us estranya y, ab tot, ¡quant n'hi ha d'orgull disfressat de virtut! ¡Oh, si fos aquesta virtut falsa la que us mou a perdre al vostre fill davant del homes y potser a perdre y tot la seva ànima, quin compte n'hauríeu de donar a Deu!

Jaume. Senyor Rector, no l'entench... Mes ¿què'm fa? Tinch la consciència tranquila. Si jo l'encobris al meu fill, si sobre d'ell no fes justícia. llavors sí que'm podrien motejar de falsari. Als estranys—diríen—els ha fet sentir tot el pes de la llei; al seu fill l'ha salvat de la pena y no li ha exigit el deute contret ab les lleys humanes.

Mossen Angel. Això es lo que us volia dir. ¿Es que entregueu a n'en Rafel pera salvar el vostre bon nom? ¿Es que ho feu per la vanitat de conservar sens mácula la tradició d'aquesta casa? Ay, Jaume; això mateix que es gran als ulls de Deu quan se fa per la seva gloria, pot ser pecat de presumpció quan no més en respectes humans s'inspira.

Jaume. ¿Y vosté ha arribat a suposar això de

mi? ¿Per què'l vuy aquet bon nom meu y'l bon nom d'aquesta casa sinó perque jo soch representant de la justícia y es aquesta justícia l'atribut més gra de Deu? Si, jo la sento la veu de la naturalesa y'l cor se'm parteix perque es sanch de la meva sanch aquell a qui vaig a perdre. Jo no sé si se'm demana aquet sacrifici, però la meva consciència me l'imposa. ¿Com podria axigir els deutes dels altres si jo fos deutor de tots?

Mossen Angel. Si aixís es, jo no soch qui per aturarvos, més a Deu li seria prou agradosa la vostra intenció sense que haguéssiu de condemnar a desconsol per tota la vida a la vostra santa esposa y a n'aquella criatura ignoscenta que us ha fet de filla. Jo—pobre de mí—confesso que no tindria las vostres forces y confiaria en que Deu me perdonés que poguent ser perfecte, em quedés sent bo no més.

Jaume. Prou, no'm parli més; lo que ha de ser será. Deu que llegeix en el cor dels homes sab que no més Ell guía les meves accions.

Mossen Angel. Ell també llegirà en el meu que l'amor als meus germans es lo que mou les meves. En Rafel es una ovella esgarriada y jo de grat y per dever he deixat per ella totes les altres com ens ensenya el Diví Pastor.

Mossen Angel se disposa a retirarse.

ESCENA VIII

MOSSEN ANGEL, JAUME, *més* DESTRUIT

Destruit ve del fons, esquerra.

Jaume. ¡A la fi!

Destruit. Al poble no hi havia cap civil; tots eren a vila. Allà hi ha hagut gran desori; els treballadors de la fàbrica s'han revoltat y fins diu que hi ha hagut morts y tot.

Jaume. Però ¿no vindrán?

Destruit. Si, a la matinada farà cap una parella. Ells també havien rebut un manament del jutje de partit; m'ho ha dit el sargento.

Jaume. Donchs depressa. Ja he dit a ton pare que enganxés la tartana; ves a menarli pressa... ¡Y que tot acabi d'una vegada!

Desapareix Destruit per la es-
rra, según terme.

ESCENA IX

MOSSEN ANGEL, JAUME

Mossen Angel. ¿De manera quietot es en va?

Jaume. Tot.

Jaume comensa a pujar la es-
cala, esquerra, primer terme,
contestant a la vegada els «ver-
sos» de Mossen Angel.

Mossen Angel. ¡Que encara hi sou a temps,
Jaume! La tranzigencia també es virtut.

Jaume. No pot ser.

Mossen Angel. Per últim cop, Jaume...

Jaume. Perdoni, no puch...

Mossen Angel. Que sigui Deu qui guihi les vostres accions.

Jaume desapareix per la porta superior de la escala.

ESCENA X

MOSSEN ANGEL, MIONA

Miona ve de la dreta, según terme.

Miona. Senyor Rector, ¿què ha dit? ¿Què ha dit l'amo?

Mossen Angel. Deu no ha volgut que fos jo qui'l convencés.

Miona. ¡Oh! L'hereu está perdut, perdut. ¿Que ja ho saben la Cisca y la Madroneta?

Mossen Angel. Jo no tinch coratge pera dilshi; ja no puch fer més que implorar resignació pera tots.

Miona. ¡Oh no; no'ns deixi!

Mossen Angel. No pot ser, filla. Aviat clarejarà y com som a diumenge haig de preparar-me pera la missa matinal. Per en Rafael oferirè'l Sant Sacrifici; es fins allà ahont el meu poder arriba.

Miona besa la mà a mossen Angel, acompanyantlo fins que desapareix pel fons, esquerra.

ESCENA XI

MIONA

Miona. Ell era l'última esperansa... y ell se'n va... (*Se dirigeix decidida cap a la dreta, según terme, mes al serhi s'atura y com repensantse se'n va cap al primer terme del mateix cantò, ahont se suposa que en Rafel està arrestat, escoltant pel pany.*) No se sent res. ¡Pobre Rafel! (*Novament se dirigeix capficada cap a la dreta, según terme, més abans de serhi s'atura.*) ¡Y no pogueu fer res per ell! ¡Això es terrible! (*De sobte, com prenent una determinació, se'n va decidida cap a la porta del fons, cridant:*) ¡Queló!... ¡Quelò!...

ESCENA XII

MIONA més QUELÓ

Queló ve del fons. esquerra.

Quelo. ¿Què vols?

Miona. Tot ha sigut en va; l'amo no vol donarse.

Quelo. Prou que ho sé; ara m'ho deya'l Senyor Rector quan sortia d'aquí.

Miona. Però nosaltres hem de salvarlo; hem de ferho, y si en Jaume'ns treu que'ns tregui, que no ho farà, no; que fins potser després ens ho agrahirà y tot.

Queló. ¿Salvarlo? ¿Cóm?

Miona. Veuràs, crida al Nando. (*Cridantllo ella mateixa per la porta del fons, esquerra.*) ¡Nando!

Quelo. No hi es; ha anat a acompanyar a mossen Angel fins al poble.

Miona. ¡Mala negadal Be, ens passarem sense ell. Dignes: (*Senyalant la cambra ahont se suposa recluit en Rafel, dreta, primer terme.*) ¿No hi há una finestra aquí dins que dona al torrent?

Queló. Sí però...

Miona. Donchs que hi salti; nosaltres provarem de pararli la caiguda.

Queló. Però ¿No penses que la finestra està reixada?

Miona. (*Ab descoratgement.*) Ay, si... (*Decidida.*) No hi ha més remey donchs que obrir aquesta porta.

Queló. ¿Cóm? En Pó^o té la clau y aquet mal vell no's deixaria pas convéncer.

Miona. Donchs espanyemla; femho.

Queló. No ho pensis, dòna; hauríem de fer molt soroll y ens atraparíen. Y després, si ell arribava a fugir a nosaltres ens tocaria anar a la presó. ¿No veus que aquí es a cal jutje?

Miona. ¿Es a dir que no hi ha remey? ¿Què es en va tot? ¡Això desesperal!

ESCENA XIII

MIONA, QUELÓ, més MADRONETA

Madroneta ve de la escala; esquerra, primer terme.

Queló. (*A Miona.*) Calla, que baixa la Madroneta.

Madroneta. ¡Oh, ja es fora! ¿Ja es fora'l Senyor Rector? ¿Què ha dit? ¿L'oncle ha consentit?... Parleu; jo vuy saberho... (*Escla-*

ta'l plor.) Mes no, no'm digueu res, que massa que us entench; be prou que m'ho diu el vostre posat que no hi ha remey per en Rafel, que està perdut per sempre!

Miona. Madroneta, no't desconsolis.

Queló. (*A Madroneta.*) Tranquilísat. D'aquí que vinguin a buscarlo qui sab encara lo que pot passar.

Madroneta. Jo vuy parlarli abans de que se l'enduguin.

Miona. No, dòna.

Madroneta. Es que serà per darrera vegada potser.

Queló. ¿No veus que encara l'entristiràs més?

Madroneta. (*Provant de desferse de Miona y Queló que la tenen agafada.*) Deixeu'mhi anar ¿Per què me atureu? ¡Sou dolents!...

Miona. No diguis aquestas coses, Madroneta:

Queló. ¿Què no faríem nosaltres per tu y per ell?

Miona. Anem, anem allà dintre. Aquí hi ha mals recorts.

Queló. Sí, veuràs com te tranquilises.

Madroneta. ¡Per què no'm moro d'una vegada!

Desapareixen per la dreta,
segón terme.

ESCENA XIV

DESTRUIT, PÓ

Venen del segon terme de la esquerra. Pó, tot omplint un morralet de palla.

Po. Au, ja está tot apunt. Ja pots avisar al Jaume.

Destruit. Be, ¿Y per què us ha fet enganxar l'amo?

Po. Es que se li ha ficat al cap de acompanyar a son fill ab els civils fins al cap de partit. Diu que ell ha de ser el primer testimoni. Ja ho sabs com és el Jaume.

Destruit. Lo que sé és que ha arribat l'hora de jugar el tot pel tot.

Po. ¿Però no t'has sortit ab la teva, ja? ¿No'n tens prou d'haverlo denunciat? Ni tu mateix ho sabs a lo que't podies comprometre.

Destruit. ¿Compromètem? ¿No s'ha comprovat que és ell qui va matar al Mace? ¿No ho ha confesat ell mateix? Després, que jo vaig enviar la denuncia ab lletra estafeta y sense firmar.

Po. Però ¿no m'has dit que en Rafel ho sab que tú l'has denunciat?

Destruit. S'ho pensa y és per això que no vuy que la feina feta em sigui en va.

Po. No t'entençh.

Destruit. Clar, home; que sabentho en Rafel ho sabrà ella, la Madroneta, y llavors si que no hi hauria esperansa. Afectada com està a n'ell, no'm podria veure may més.

Po. Tens rahó, y llavors poch ne treuríem de que tornés a quedar pubilla.

Destruit. A vos, pare, no més us cega'l pubitllatge de la Madroneta.

Po. ¿Donchs què?

Destruit. Es que jo n'estich emprendat, boig per aquesta dòna.

Po. ¿Es a dir que la estimes?

Destruit. No sé si això és estimació, però sí

que sé que aquesta dòna m'encén y... rès, que'm friso pera que sigui meva.

Pò. Bé, sí... ¿Y què penses fer, donchs, pera que't vulgui?

Destruit. Ferme estimar d'ella a cambi de la salvació den Rafel.

Pó. Però ¿que t'has tornat boig? Si abans de gaire seràn aquíls civils pera endúrseles.

Destruit. Per això, que no tenim temps pera perdre. Ja m'ho tinch rumiat tot.

Pó. ¿Y com penses salvarlo?

Destruit. Donantme vos la clau de la pallissa.

Pó. ¿La clau? ¿No sabs a lo que'ns exposem? A que en Jaume'ns tregui de casa y ho perdem tot.

Destruit. No hi ha perill; d'això jo m'en cuido. Ella dirà que us l'ha presa la clau sense que us n'adonessiu, y llestos.

Pó. Es que en Jaume me l'ha fiada a mi, segur de que...

Destruit. ¿Ara escrupols? Pensen que s'hi juga tot lo que portem de cap. Que de lo que ara resolguem depén el que quedem o no amos de cal Alsinet un día o altre.

Pó. No'm temptis més.

Destruit. Porteu la clau; la clau, que'l temps passa. Mireus, aviat comensarà a clarejar.

Pó. (*Donantli la clau.*) Té, té y surti lo que vulgui.

Destruit. Amagueus, amagueus. (*Mirant cap a la dreita, según terme, com atret per la remor de passos.*) Ella ve cap aquí. Deixeu oberta la porta del corralet.

Pó desapareix per la esquerra, según terme.

ESCENA XV

DESTRUIT, *més* MADRONETA

Madroneta ve capficada de la dreta, según terme, no adelantse de Destruit fins que s'indiqui.

Madroneta. (*Parlant per ella mateixa ab referencia a Queló y Miona.*) S'han adormit els pobres... Jo no podria... Jo no dormiré may més.

Destruit. Madroneta...

Madroneta. ¡Oh, tu! Ves, ves, que no't vuy veure. Ets un malvat.

Destruit. ¿Jo? ¿Per què m'ho dius malvat?

Madroneta. Tu, tu ets la mala ànima que l'ha descobert a n'en Rafel; tu ets, tu qui ha anat a dir que vinguessin a agafarlo.

Destruit. (*Confós.*) Jo... no.

Madroneta. Si, tu. ¡Ab quin odi que't mirava en Rafel quan ha entrat allà dins! (*Senyalant la porta de la dreta, primer terme, que tanca la cambra en la que's suposa recluit en Rafel.*) ¡Miserable!... Ell t'ho deya això de miserable. ¿Per què t'ho deya?

Destruit. Donchs ja que ho sabs, no vuy negarho; sí Madroneta, jo he sigut qui ha denunciat a n'en Rafel porque jo'm moro de gelosía de que ell t'estimi y l'estimis tu y a mi m'aborreixis.

Madroneta. ¡Oh! ¡Fuig, fuig del devant meu que'm fas horror!

Destruit. Si això no hagués sigut ¿què'm feya a mi que en Rafel fos o no fos? Jo hauría callat sempre, sempre... ¿Vols que t'ho

probi lo que't dich? ¿Vols vèureho com jo no li vuy mal a n'en Rafel?

Madroneta. ¿Y encara goses a dirho això? Després que l'has perdut ¡mal ànima!

Destruit. Sí, l'he perdut perque t'estimo a tu, t'estimo ab un foch que m'abrusa aquí, (*al pit*), com si hi tingúes una fornal encesa.

Madroneta. (*Ab horror y fàstich.*) ¡Apàrtat! ¡Lluny!... Feste lluny de mi.

Destruit. Es que jo puch salvarlo a n'en Rafel; puch salvarlo encara.

Madroneta. ¿Salvarlo tu?

Destruit. Si, Madroneta; no més jo puch ferho.

Madroneta. Es que m'engauyes. ¡Traidor! ¡Mal home!

Destruit. No, no t'enganyo. Veuràs com es cert lo que't dich. (*Li ensenya la clau de la cambra en que está tancat en Rafel.*) Mira, aquesta clau li obra la llibestat; la vida potser.

Madroneta. No, no; jo somnío. ¿Y series tu el qui?...

Destruit. ¿Per què no? Ja t'he dit que jo no li vuy cap mal a n'en Rafel; jo no més t'estimo a tu...

Madroneta. Donchs cuita, cuita, sàlval. Jo t'ho perdonaré tot y ell també't perdonarà. Cuita. ¿Què esperes?

Destruit. Mes tu'm promets el teu perdó y jo no'l vuy el teu perdó. (*Acostantshi y ab veu insinuant y intencionada.*) Jo't vuy... a tu.

Madroneta. (*Horroritzada.*) ¡Oh, no, may! ¡Això no! ¡Ves; sería horrible! Jo vuy ser den Rafel, d'ell no més, per tota la vida.

Destruit. ¿Y com ho seràs d'ell? Bon punt el sol s'aixequi, y abans y tot, ja'n serà fora d'aquesta casa, qui sab si per un may més tornarhi. Mira, ara no soch jo, ets tu qui pot fer que no vagi a presiri; tu no més.

Madroneta. (*Esclatant el plor.*) Jo no puch escoltarte, no puch... ¡Y t'escolto!... ¡Pobre Rafel!

Destruit. Decideixte.

Madroneta. No; a n'aquet preu, no. ¡Que l'agafin!

Destruit. Donchs tu mateixa. (*Senyalant a la esquerra, según terme.*) Guaita: allí hi ha aparejada la tartana ab que l'hem de portar al jutje de partit. Ara vaig avisar a ton oncle que tot està a punt.

Madroneta. (*Apart.*) ¡Deu meu, doneume forses!

Destruit. (*Dirigintse cap a l'escala.*) Adeu, donchs; cùlpat a tu mateixa.

Madroneta. (*Fins acabar la escena excitadíssima y com presa d'un deliri.*) ¡Oh! No, do; Destruit, tot, tot lo que tu vulguis; més sàlval, sàlval ¡la llibertat! ¿Que'm fa'l sacrifici de mi mateixa si ab ell el deslliuro?

Destruit. ¿Y tu m'ho promets que m'estimaràs?

Madroneta. Si, si, t'ho prometo. Cuita... depressa.

Destruit. ¿Y com n'estaré segur de que m'ho compliràs?

Madroneta. Si, si; ho compliré. Obral, óbral desseguida.

Destruit. Es que, t'ingaho en compte, Madroneta; si m'enganyes jo descobriré ahont

s'amaga en Rafel y l'entregaré a la justícia y aleshores sense remisió.

Madronsta. ¡Com ho puch fer perque'm creguis! . . ¡Fes lo que vulguis de mi!

Destruit. ¡Ay de tu si m'enganyes! (*Entre-gantli la clau.*) Té, aquí tens la clau.

Madroneta. ¡Ah! Dòmla.

Se disposa a obrir a n'en Rafel.

Destruit. Atúrat. Aquesta clau jo no te l'he donada; entenho bé; tu l'has presa del pare.

Madroneta. No'n passis ànsia; aixís, aixís ho diré.

Destruit. Jo seré al porxo. Si algú s'acostava us ho avisaré. Que surti pel corral; la porta del torrent és oberta. (*Apart.*) ¿No ho deya jo que sería meva?

Desapareix pel fons, esquerra.

Madroneta. ¡Ay Rafel de la meva ànima, perdònem!

Obra la porta de la dreta, primer terme.

ESCENA XVI

MADRONETA, RAFEL

Rafel ve de la dreta, primer terme, al punt que Madroneta ha dit les primeres paraules.—Comensa a clarejar.

Madroneta. Rafel, Rafel. Surt.

Rafel. ¿Tu, Madrodeta? ¿Es que ja venen a buscarme?

Madroneta. No, no t'agafaràn.

Rafel. Mes ¿cóm pot ser? ¿Cóm l'has oberta aquesta porta?

Madroneta. (*Senyal de que calli.*) ¡Pstl... No parlis tan alt que podrien sentirte y estaríes perdut. Ets lliure, ben lliure. Y ara fuig, cuita, abans no vinguin.

Rafel. Mes no m'esplico...

Madroneta. No't capfiqui això; ara lo que cal és que't posis ben aviat a segur. Els civils estàn ja avisats y vindrán d'un hora al altra. Vesten desseguida.

Rafel. (*Absuprema expressió de goig.*) ¿Y tu, tu ets la que'm sàlves? ¿Donchs digues que no m'aborreixes, que no't faig horror, que no'n fuges d'aquet criminal?

Madroneta. Oh, no Rafel. Jo no't tinch odi, que jo he sofert tant com tu. Jo't compadeixo, et compadeixo y...

Rafel. Digues ¿per què t'atures?

Madroneta. Lo que cal és que te'n vagis depressa, ben depressa.

Rafel. Més ¿què anaves a dirme? Jo ho lleigeixo en els teus ulls lo que volíes dirme, Madroneta meva; que m'estimes com jo t'estimo a tu, ab un amor que'm regenera y de lladre y criminal que soch me torna un sant.

Madroneta. (*Transportada.*) ¡Oh, Rafell...

Rafel. Digues, dígamho que no te'n avergonyeixes del meu amor.

Madroneta. No, no.

Rafel. Dígamho que m'estimes.

Madroneta. Sí, t'estimo ab tota l'ànima; a tu sols. (*Recalcant molt les paraules.*) ¿Hosents, Rafel? A tu sols t'estimo; a tu només.

Rafel. ¡Oh, Madroneta! ¡Quin goig que'm fa sentirte!

Madroneta. Mes fuig, fuig, no't deturís més: ¡Oh si'ns sorprènien!...

Rafel. ¿Què'm fa ara? No't ereguís que sigui 'l presiri lo que'm fa por. Lo que jo temía era'l teu aborrimient, la vergonya que te'n daríes d'haverme estimat.

Madroneta. ¡Fuig, vesten per caritat, per l'amor que't tinch!

Rafel. ¿Fugir dius?

Madroneta. ¡Rafell ¡Rafell ¡Que després serà tart! ¡Que's va fent clar y et veuràn!

Rafel. Si, si, tens rahó; mes jo sol no vuy anarmen. Tu vindràs ab mi; tots dos junts per tota la vida

Madroneta. (*Horroritzada*.) ¡Oh, no! ¡No pot ser!

Rafel. ¿No m'has dit que m'estimaves?

Madroneta. Si, més això no pot ser; anant ab mi t'agafarien.

Rafel. Donchs jo no me'n vaig si no es ab tú. Que m'agafin, que'm lliguin, que'm condemnin. ¿Què se m'en dona la llibertat si no es ab tu que puch disfrutarla?

Madroneta. (*Plorant*.) ¡Rafell ¡Rafel meu! Jo t'ho prego: dèixem a mi y sàlvat. Jo't perdria, creume, ¡creume per pietat!

Rafel. ¿Pèrdrem, tu?

Madroneta. Ves, vesten. Jo aniré a trobarté allà ahont siguis; més tu pòsat a segur, primer.

Rafel. ¡Oh, no, m'enganyes!

Madroneta. ¿Que t'enganyo dius? Mira que 'm trenques el cor; que mataràs a n'aquesta pobre dòna.

Rafel. (*Determinantse.*) Donchs... siga.

Madroneta. ¡Oh, gracies, Rafell Cuita. (*Senyalant a l'esquerra, según terme.*) Per allí; per la porta del torrent.

Rafel. Adeu, adeu, Madroneta.

Madroneta. Adeu.

Rafel. (*Després d'haver donat alguns passos torna cap allà ahont es Madroneta.*) No, aixís no podria anarmen. (*Besant el front a Madroneta.*) ¡Amor de la meva vidal... ¡Madronetal...

Madroneta. (*Abrassantlo.*) ¡Rafel meul...

Rafel. ¡Què llarch se'm farà esperartel

Madroneta. ¡Per compassiò!.. ¡Qué ja es dial...

Rafel se dirigeix cap a la esquerra, según terme, més sense acabar de desaparèixer.

ESCENA XVII

MADRONETA, RAFEL, *més* DESTRUIT

Destruit ve del fons, esquerra. Molt ràpit fins acabar l'acte.

Destruit. (*A Rafel.*) Depressa, fuig que venen a buscarte.

Madroneta. ¡Oh!

Rafel. (*Sorprés.*) ¡Qué! ¿Tu?... ¿Era cosa teval... Madroneta ¿tu ho sabies?

Destruit. ¡Què s'acosten els civils!

Madroneta. ¡Ves, vesten, que't perts!

Rafel. ¡Ah, no! Si ara ho entench tot. Ara no que no me'n vaig, mal s'enfonzi'l mon. (*Anant cap a Destruit y agafantlo per un*

bras violentament.) Dignes, dignes, miserable; ¿A quin preu me la donaves la llibertat?

Destruit. Déixem, déixem.

Madroneta. ¡Deu meu, ampareunos!

Rafel. (*Seguint agafant a Destruit.*) Contéstem; parla, que encara'm queda temps de matarte abans de que se me'n duguin. No ho serà de teva aquesta dòna.

Destruit. (*Esporuguit.*) Jo no més vuy salvarte.

Rafel. Míral, míratel, Madroneta; si tremola de por.

Madroneta. ¡Rafel! ¡Rafel! Amàgat per caritat.

Destruit. (*Desfentse de Rafel.*) Prou; acabem. Ja que tu ho vols, siga. Pérdet per sempre; carn de presiri ¡assesí!

Rafel. ¡Traïdor! ¡Cobart!

Destruit. Sí, jo l'estimo a n'aquesta dòna y ella a mí; m'ho ha promès, m'ha jurat que seria meva.

Madroneta. (*Abrassantse a n'en Rafel ab desesperaciõ.*) ¡Oh; no, Rafel; no t'ho creguis! Jo sols t'estimo a tu. Aquest home t'enganya, ment. Jo l'odío, l'aborreixo.

Rafel. Y tu, pobre ¿què no hauries promés? Si ho entench tot; si ho veig clar lo que ha passat. Ab la teva honra pagaves la meva llibertat; no val tant, Madroneta.., ¿Què anaves a fer, desgraciada?

Madroneta. No, may, may: primer m'hauria mort. T'ho juro.

Rafel. (*A Destruit.*) ¿Sents? ¿Sents que díu?

Destruit. ¡Oh!... Mes tu ho pagaràs.

Rafel. ¿Què més voldries sinò que aixís no

fos? Es que tu'ls tems més que no pas jo als que venen per mí. Per deixarte morir de rabia és que no't mato. Ells m'asseguren l'amor y l'honra d'ella y la perden per tu. ¡Veyes si'ls dech esperar ab afany! (*Abrasant a Madroneta.*) Mírala aquesta dòna; es meva, meva.

Madroneta. ¡Oh sí; teva, Rafel!

Rafel. ¿No la sents?

Destruit. (*Ab gran cinisme.*) Tu la guardaràs desde presiri.

Rafel. (*Exaltat d'indignació.*) ¡Què! ¿Què has dit? Espèra; ara ho veuràs. (*Cridant fort en direcció a la escala, esquerra, primer terme.*) ¡Parel... ¡Parel... Veniu.

Destruit, ¿Què vas a fer? ¿Què intentes?

Madroneta. ¡Deu meu!

Rafel. (*Tornant a cridar.*) ¡Pare!

ESCENA XVIII

MADRONETA, RAFEL, DESTRUIT, *més* JAUME CISCA,
MIONA, QUELÓ, PÓ

Jaume y Cisca, de la escala esquerra, primer terme; Miona y Queló, de la dreta según terme. Pó, de la esquerra, según terme. Jaume y Cisca son els primers en aparèixer; els demés a mida que s'indiquen els seus noms.

Jaume. ¿Quí és? ¿Quí crida?

Cisca. ¡Oh, en Rafel!

Jaume. (*Per en Rafel.*) ¿Tu?... ¿Fugies?

Rafel. (*Seré, més sense afectació.*) No, no fugia.

Pò. (*Apart.*) ¡Estem perduts!

Cisca. ¡Verge Santal

Quelo. ¡Oh, l'hereu!

Miona. ¿Fugia?

Rafel. (*Senyalant a Destruit.*) Pare: aquest home es un Judes; Judes dos cops. Després de vendrem a mi us anava a vendre a vos. Ell es qui m'ha obert la porta; ell qui m'obligava a fugir.

Jaume. ¡Tul

Quelo. ¿El Destruit?

Rafel. (*Agafant a Madroneta per una mà y entregantla a Cisca.*) Mare, guardeume aquesta noya; (*Ab molta intenció y mirant fixament a Destruit.*) guardeula de qui la vol afrontar.

Jaume. (*Per Destruit.*) ¡Oh! ¿Seria potser?...

Rafel. (*A Jaume, per Destruit.*) Pare, a n'aquest home cal tenirlo lluny, ben lluny d'ella.

Jaume. (*A Destruit*) ¡Miserable!...

Cisca. (*A Madroneta.*) ¡Fillal ¡Filleta meval (*Madroneta s'abrassa a Cisca, plorant totes dues.*)

Rafel. Y jo, a pagar el meu deute.

Madroneta. ¡Rafel, Rafell ¡Jo t'esperaré sempre, sempre!...

Jaume. Ella será'l premi de la teva redempció... Ets la meva sanch.

Rafel. ¿No'n renegueu?

Jaume. ¡Oh, no! (*El besa al front.*)

Rafel. (*Abrassant a Madroneta.*) ¡Adeu, Ma-

droneta! (*Idem a Cisca.*) ¡Mare meval,..
(*Pausa curta; després, dirigintse a Jaume.*)
Y ara, que'l jutje fassi justícia.

TELÓ

OBRES TEATRALS DEL AUTOR

La cugula, drama en tres actes. 2 Ptes.

De bon tremp, drama, en tres
actes. (2ª edició) 2 Ptes.

Reixes enfora, drama en tres
actes. 2 Ptes.

Les ales de cera, comedia en
dos actes. 1'50 Pta.

L'Oncle Rector, comedia en
dos actes. 1'50 Pta.

Un interior, comedia en un ac-
te. 1 Pta.

Duetto, pas de comedia en un ac-
te. 1 Pta.

La sabia casualitat, farsa en
un acte. 1 Pta.

**Un joch de cartes o Memoria-
listes ab lletra menuda**, sai-
net en un acte. 0'75 Pta.

Extrems que's toquen, dià-
lech. 1 Pta.

preu: 2 pessetes